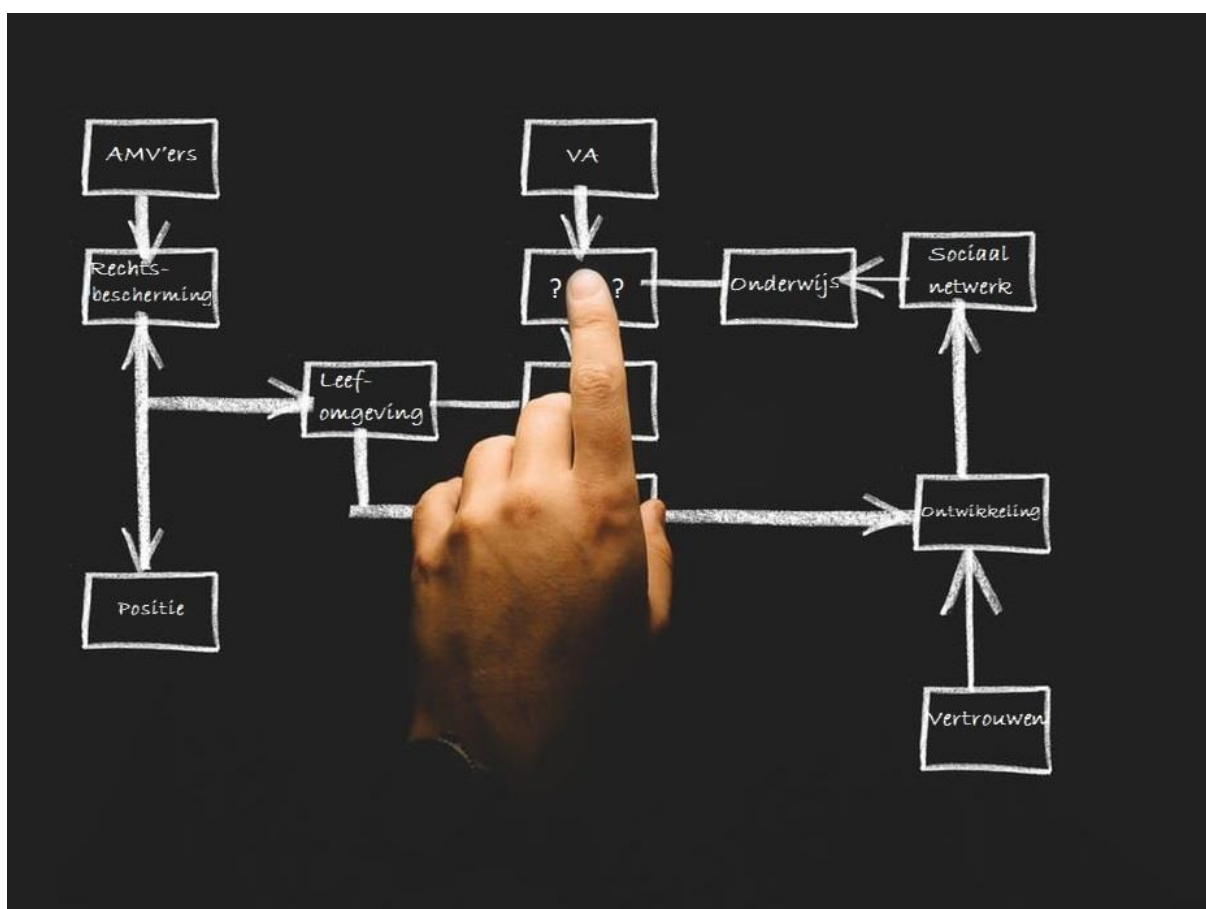

MEEDOEN WAARAAN? BEHOEFTE IN TIJDEN VAN ONZEKERHEID

EEN ONDERZOEK NAAR DE BEHOEFTE VAN ALLEENSTAANDE MINDERJARIGE
VREEMDELINGEN IN DE VERLENGDE ASIELPROCEDURE.

Sterre van Til & Daniela López Murillo

Onderzoeksopdracht jaar 4

Social Work Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen

MEEDOEN WAARAAN? BEHOEFTE IN TIJDEN VAN ONZEKERHEID

EEN ONDERZOEK NAAR DE BEHOEFTE VAN ALLEENSTAANDE MINDERJARIGE
VREEMDELINGEN IN DE VERLENGDE ASIELPROCEDURE.

Namen en studentnummers:	Sterre van Til (332623) & Daniela Lopez Murillo (327089)
Datum:	7 juni 2018
Opleiding:	Social Work
Afdeling:	Academie voor Sociale Studies
School:	Hanzehogeschool Groningen
Vak:	Onderzoeksopdracht jaar 4
Osiris-cursuscode:	SSVB1600/SSDB1600
Organisatie:	Nidos Groningen
Opdrachtgever:	Jolanda de Boer
Begeleider onderzoek docent:	Marieke Bekkers

Aantal woorden inhoudelijk deel (A): 14.618

Voorwoord

Onzekerheid,
Nog lang niet versleten,
Misschien een toekomst,
Maar wie zal het weten.

Het verleden beleefd,
Alleen gevormde beelden,
Vele gedachten,
Maar geen die mij heelden.

De toekomst,
Dichtbij maar ook ver weg,
Vol met angst,
Maar ook vol met hoop.
Maar zoals het nu is,
Lijkt het soms wel,
Op overleven.

Daniela Lopez Murillo & Sterre van Til

Dit onderzoeksrapport is geschreven in het kader van de afstudeeropdracht leerjaar vier van de Academie voor Sociale Studies, Social Work van de Hanzehogeschool te Groningen. Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij Stichting Nidos in Groningen. Wij willen alle respondenten bedanken die hun verhaal met ons wilden delen. In het bijzonder willen wij de jongeren bedanken die, in deze tijd van onzekerheid en spanning, ons te woord wilden staan. Daarnaast gaat onze dank uit naar allen die ons hebben geholpen om het onderzoek tot een goed einde te brengen. Ook danken wij onze praktijkbegeleider Jolanda de Boer en docent Marieke Bekkers voor het voorzien van constructieve feedback.

Daniela Lopez Murillo
Sterre van Til

Groningen, 7 juni 2018

Samenvatting

Dit onderzoek, gericht op de behoeften van Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV'ers) in de Verlengde Asielprocedure (VA), heeft plaatsgevonden bij Nidos Groningen. Nidos voert de voogdijtaak uit over AMV'ers in de leeftijd van 0 tot 18 jaar. De voogdij-taak wordt uitgevoerd door jeugdbeschermers en is gericht op de uitkomst van de asielprocedure. Indien jongeren in de VA verkeren, hebben zij geen toekomstperspectief en zijn hierdoor niet of minder in staat de begeleiding van de jeugdbeschermers te benutten. In dit onderzoek is inzicht verkregen in de behoeften van AMV'ers in de VA, met als doel de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers aan te laten sluiten op deze behoeften, zodat de leefomstandigheden van AMV'ers kunnen worden geoptimaliseerd. De onderzoeksvraag luidde: 'Wat zijn de behoeften van AMV'ers in de VA en wat zijn de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers bij Nidos Groningen om op basis van deze inzichten de leefomstandigheden van AMV'ers te optimaliseren?'

Uit het literatuurhoofdstuk blijkt dat er binnen Nidos geen gebruik gemaakt wordt van een methodiek die gericht is op begeleiding tijdens de VA. De juridische taak van de jeugdbeschermers uit zich in het begeleiden van de asielprocedure en het wettelijk vertegenwoordigen van de jongere. De pedagogische taak is erop gericht om de jongeren actief te leren deelnemen aan sociale activiteiten in de samenleving. De taken eisen veel tijd en aandacht van de jeugdbeschermers. AMV'ers die nog geen antwoord op hun asielaanvraag hebben gekregen ervaren meer lichamelijke en psychische klachten dan andere vreemdelingen. Dit uit zich voornamelijk in depressieve gevoelens en angststoornissen. Uit de literatuur is gebleken dat de VA de grootste belemmerende factor voor de jongeren is, omdat de AMV'ers behoefte hebben aan een helder toekomstperspectief en dit tijdens de VA niet hebben. Beschermende factoren zijn gericht op het bieden van bescherming, veiligheid en het ontwikkelen van sociale structuur. Er is een kwalitatief behoefteonderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in de behoeften van AMV'ers in de VA en de mogelijkheden in de taken van de jeugdbeschermers. De respondentengroepen bestonden uit vijf AMV'ers die te maken hebben of hebben gehad met de VA en vijf jeugdbeschermers die jongeren in de VA begeleiden of hebben begeleid. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een half-gestructureerd interview aan de hand van topiclijsten. Naar aanleiding van de resultaten uit het praktijkonderzoek kan geconcludeerd worden dat er niemand is die daadwerkelijk iets voor de jongeren kan doen, behalve de IND. Verder is naar voren gekomen dat de jongeren behoefte hebben aan informatie over de VA, afleidende activiteiten, het volgen van schoolvakken die aansluiten bij hun interesses en aan een vertrouwensfiguur waarmee zij kunnen praten. Tevens is naar voren gekomen dat jeugdbeschermers in de begeleiding aan het begin van de procedure zich meer behoren te richten op de VA, dat direct contact met de familie van de jongere moet worden gezocht en dat eerder passende hulpverlening toegewezen behoort te worden aan de jongeren. De aanbevelingen vloeien voort uit de resultaten en de conclusie. Deze aanbevelingen horen te worden uitgevoerd om de leefomstandigheden van de AMV'ers te optimaliseren. Zo wordt in de aanbevelingen beschreven dat het gewenst zou zijn om een maatje te koppelen aan de jongeren die delen van de pedagogische taak uit kan voeren. Daarnaast wordt aanbevolen dat jongeren vanaf het begin ingelicht worden over de VA. Jeugdbeschermers zouden meer op de VA kunnen anticiperen door middel van het actief zoeken naar identiteitsdocumenten. Daarnaast is het van belang dat er een breder aanbod van activiteiten en scholing wordt ontwikkeld voor de jongere en dat er ingezet wordt op transculturele hulpverlening.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	6
1.1 Context	6
1.2 Probleem- analyse	7
1.3 Doelstelling.....	8
1.4 Onderzoeksvraag.....	9
1.4.1 Voorvragen.....	9
1.4.2 Deelvragen	9
1.5 Vooruitblik op de onderdelen van het rapport	9
Hoofdstuk 2 AMV en Jeugdbeschermer; behoefte en begeleiding.....	10
2.1 Achtergrond alleenstaande minderjarige vreemdelingen.....	10
2.1.1 Jongeren die zonder ouders vluchten	10
2.1.2 Wat AMV'ers meemaken tijdens de vlucht	10
2.2 Taken jeugdbeschermer	11
2.2.1 Waar Nidos voor staat.....	11
2.2.2 Juridische- en pedagogische taken.....	11
2.3 Alleenstaande minderjarige vreemdelingen; belemmerende en beschermende factoren ..	14
2.3.1 Belemmerende factoren in de Verlengde Asielprocedure	14
2.3.2 Beschermende factoren	15
2.4 Conclusie literatuurhoofdstuk.....	18
Hoofdstuk 3 Methode	20
3.1 Typering onderzoek.....	20
3.2 Respondenten/informatiebronnen.....	20
3.3 Onderzoeksinstrument.....	21
3.4 Procedure gegevensverzameling	22
3.5 Analyseplan	23
Hoofdstuk 4 Resultaten	24
4.1 Hoe ervaren/ervoeren AMV'ers de geboden begeleiding van de jeugdbeschermers tijdens de VA?.....	24
4.2 Wat zijn de behoeften van AMV'ers tijdens de VA?	26
4.3 Hoe voeren jeugdbeschermers de huidige juridische en pedagogische taken uit tijdens de VA?.....	27
4.4 Wat is de visie van jeugdbeschermers op de begeleiding tijdens de VA?.....	29
4.5 Hoe zou de begeleiding, volgens jeugdbeschermers, vormgegeven kunnen worden om aan te sluiten bij de behoeften van AMV'ers in de VA?	31

Hoofdstuk 5 Conclusie, discussie en aanbevelingen	33
5.1 Conclusie	33
5.2 Discussie	34
5.2.1 Onderzoek	34
5.2.2 Onderzoeksinstrument	34
5.2.3 Gegevensverzameling	35
5.2.4 Doelstelling	36
5.2.5 Resultaten in verhouding tot de literatuur	36
5.2.6 Betekenis onderzoek voor het werkveld Social Work	37
5.3 Aanbevelingen	39
5.3.1 Een maatje koppelen	39
5.3.2 Informatie verschaffen	39
5.3.3 Anticiperen op de VA	39
5.3.4 Direct contact zoeken met de familie	40
5.3.5 Breder aanbod activiteiten (ter afleiding)	40
5.3.6 Breder aanbod onderwijs	40
5.3.7 Adequate doorverwijzing	40
5.3.8 Meer tijd voor uitvoeren pedagogische taken	40
5.3.9 Vervolgonderzoek	41
Bronnenlijst	42
Bijlagen	45
Bijlage A Verdere informatie Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen	45
Bijlage B Fasen in het begeleidingsproces	47
Bijlage C Fasen verloop asielprocedure	50
Bijlage D Onderzoeksinstrument (topiclijst)	51
Bijlage E Uitnodiging AMV'ers	57
Bijlage F Uitnodiging jeugdbeschermers	58

Hoofdstuk 1 Inleiding

Dit onderzoeksrapport is geschreven in het kader van de afstudeeropdracht leerjaar vier van de Academie voor Sociale Studies, Social Work van de Hanzehogeschool te Groningen. Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij Stichting Nidos in Groningen. Het onderwerp richt zich op de behoeften van alleenstaande minderjarige vreemdelingen in de verlengde asielprocedure. In dit hoofdstuk wordt de context beschreven, waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd. Vervolgens wordt de situatieanalyse, de doel- en onderzoeksvraag weergegeven en ten slotte wordt een vooruitblik gegeven op de volgende hoofdstukken in dit rapport.

1.1 Context

Nidos voert als onafhankelijke instelling, op grond van de wet, de taak van voogdij uit voor AMV'ers in de leeftijd van 0 tot 18 jaar. Voor minderjarige vreemdelingen, die zonder ouders in Nederland aankomen, moet volgens de Nederlandse wetgeving de voogdij worden geregeld (Nidos, 2018c). Door de rechter wordt de voogdij aan Nidos toegekend.

Bij Nidos werken medewerkers die de voogdijtaak uitvoeren, zij worden jeugdbeschermers genoemd. Jeugdbeschermers zijn wettelijk verantwoordelijk voor de AMV'ers. De taken van de jeugdbeschermers lopen uiteen van het begeleiden van de asielprocedure, het zorgen voor passend onderwijs en opvang, tot het opkomen voor de belangen van de jongere en hen te ondersteunen (Nidos, 2018c). Elke jeugdbeschermer voert de voogdijtaak uit over ongeveer twintig AMV'ers. Het aantal medewerkers en de hoeveelheid AMV'ers bij Nidos kan jaarlijks verschillen, doordat dit afhankelijk is van het aantal asielaanvragen.

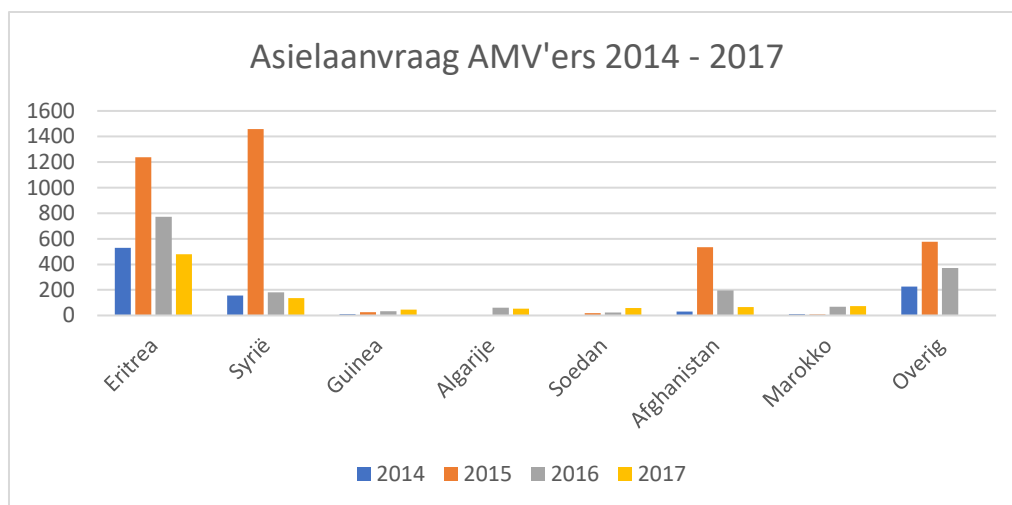
De missie van de organisatie luidt: "De voogdij-taken worden uitgevoerd door professionals die, met respect voor de culturele achtergrond van de jongere, met betrokkenheid en deskundigheid het belang van de individuele jongere centraal stellen. Vanuit Nidos wordt samen met de jongere gewerkt aan eigen regie voeren over zijn of haar ontwikkeling naar zelfstandigheid en grijpt in wanneer de ontwikkeling op enigerlei wijze dreigt te stagneren" (Nidos, 2018d).

In dit onderzoek hebben de studenten zich gericht op de doelgroep AMV'ers in de VA tussen de twaalf en zeventien jaar. De jongeren dienen bij aankomst in Nederland een asielverzoek in (Nidos, 2018b). Na acht dagen, waarin de algemene asielprocedure wordt doorlopen, wordt een beslissing genomen door de Integratie- en Naturalisatiedienst (IND). Uit deze beslissing volgen drie mogelijkheden. Ten eerste kan de IND een positieve beschikking afgeven. Dit houdt in dat de AMV een verblijfsvergunning krijgt. Ten tweede kan de IND een negatieve beschikking geven. In dit geval heeft de AMV volgens de IND geen recht op verblijf in Nederland. Ten derde kan de IND beslissen om meer tijd te nemen voor de definitieve beslissing. Dan start een Verlengde Asielprocedure (VA). De tijd die de IND voor een VA uittrekt, kan variëren tussen de zes en de achttien maanden (Integratie- en naturalisatiedienst, 2018). De IND kan om verschillende redenen voor een VA kiezen, onder andere bij het ontbreken van gegevens of onduidelijkheid omtrent identiteitsdocumenten (Nidos, 2018b). Meer informatie over de verlengde asielprocedure wordt weergegeven in bijlage C van dit rapport.

1.2 Probleem- analyse

Europa heeft te maken met jongeren die zonder ouders uit een onveilige situatie gevlucht zijn. De meeste jongeren vluchten en zoeken bescherming voor oorlog, armoede, verkrachting, ontvoering, ronseling door ISIS (Islamitische Staat in Irak en Syrië), ronsel activiteiten van de Taliban, levenslange dienstplicht in Eritrea, vervolging, wegens hun seksuele geaardheid, religie, ontsnapping uit rebellenleger, besnijdenis, en wegens eerwraak (Schipper, 2017). Tijdens de reis van de jongeren naar Europa en ook gedurende hun verblijf in Europa, ontbreekt het ouderlijk gezag en daarmee iemand die wettelijk verantwoordelijk is. Deze kwestie maakt hen erg kwetsbaar. Er zijn verschillende redenen waarom jongeren zonder ouders vluchten (zie hoofdstuk 2.1.1)

Eenmaal bij de grenzen van Europa aangekomen, willen de jonge vluchtelingen vaak doorreizen naar Noordwest-Europa. Er heerst het idee dat, in landen zoals Nederland, meer mogelijkheden zijn voor asiel, gezinshereniging, onderwijs en opvang (Schipper, 2017). Figuur 1 laat zien hoeveel AMV'ers gedurende 2014-2017 asiel hebben aangevraagd in Nederland en wat de landen van herkomst zijn. De meeste verzoeken zijn gedaan door AMV'ers afkomstig uit Eritrea en Syrië. In 2017 bedroeg het aantal AMV asielaanvragen in Nederland 1.181 (VluchtelingenWerk Nederland, 2018). Door de grote golf van asielverzoeken is er druk komen te staan op de Europese overheden met betrekking tot hun asielbeleid. Hierdoor kan het voorkomen dat vluchtelingen moeten wachten op de uitslag van hun asielverzoek (Dekinderombudsman, 2016). Meer informatie over de situatie in de landen van herkomst is weergegeven in bijlage A van dit rapport.

Figuur 1 Asielaanvragen alleenstaande minderjarige vreemdelingen (VluchtelingenWerk Nederland, 2018).

Schipper (2017) geeft aan dat veel AMV'ers getraumatiseerd zijn door de ervaringen voor en tijdens hun vlucht naar Europa. Ook blijkt dit uit het onderzoek van de Amerikaanse Psycholoog Tammy Bean (2006) onder 920 AMV'ers in Nederland. Uit het onderzoek komt naar voren dat ruim de helft (57,8%) posttraumatische stressklachten heeft door de situatie in het thuisland en de ervaringen tijdens hun reis naar Europa. De helft van deze groep heeft daarbij ook last van depressies en angsten. Tevens blijkt uit het onderzoek dat 34% geen ernstige psychische klachten heeft. Een opvallend kenmerk van deze groep is de veerkracht die de jonge

vluchtelingen bezitten (Bean, Mooijart, Eurelings-Bontekoe & Spinhoven, 2006). Belemmerende en beschermende factoren voor AMV'ers worden verder toegelicht in hoofdstuk 2.3 van dit rapport. Nidos richt zich in de begeleiding van de AMV'er op de definitieve uitkomst van de asielpprocedure. De uitslag kan integratie of terugkeer zijn. Bij zowel integratie als terugkeer wordt samen met de jongere invulling gegeven aan het plan van aanpak en worden doelen geformuleerd om richting te geven aan de begeleiding (Nidos, 2016). Echter, krijgen jeugdbeschermers bij Nidos Groningen soms te maken met AMV'ers die nog niet een definitieve uitslag hebben van de asielpprocedure en in de VA terecht komen.

Schippers (2017) beschrijft dat AMV'ers in de VA minder of niet in staat zijn om deze begeleiding van de jeugdbeschermers te benutten, door de onzekere periode gedurende de VA. De jongeren in de VA zijn vaak wanhopig en destructief. In 'Jong en Onderweg' (Spinder & Van Hout, 2008, p. 28) wordt het spanningsveld weergegeven waarin AMV'ers en jeugdbeschermers verkeren tijdens de VA:

Een jongere die extreem angstig is door de langdurige onzekerheid over het verblijf in Nederland, wordt belemmerd in zijn ontwikkeling. Het missen van een positief toekomstperspectief kan schade toebrengen. De voogd is niet bij machte de asielpprocedure te bekorten. In dit spanningsveld moet de voogd opereren.

In dit spanningsveld zijn verschillende taken die de jeugdbeschermers behoren uit te voeren. Deze zijn juridisch en pedagogisch van aard. De juridische taak is gericht op het wettelijk vertegenwoordigen van het belang van de jongeren. De pedagogische taak van jeugdbeschermers is erop gericht de jongeren productief en actief deel te laten nemen aan sociale verbanden binnen de samenleving. Een onduidelijk toekomstperspectief belemmert het 'meedoen', dat typerend is voor een opvoeding, gericht op participatie. De jeugdige zal zich immers afvragen: Meedoen waaraan? En waarom? Het opvoedings- en ontwikkelingsproces van AMV'ers staat hierdoor, gedurende de VA, onder druk door de langdurige onzekerheid en een onzeker toekomstperspectief. Het is de taak van de jeugdbeschermer om te werken aan het ontwikkelen van competenties, waarmee AMV'ers hun plek en weg vinden in een samenleving, waarvan het nog niet zeker is of die zich 'hier' in Nederland of 'daar' in het land van herkomst bevindt (Spinder & Van Hout, 2008).

Om de juridische- en pedagogische taak in het bovengenoemde spanningsveld uit te voeren, dient de begeleiding afgestemd te zijn op de behoeften van jongeren in de VA. Tijdens een gesprek met Nidos Groningen is naar voren gekomen dat er tot op heden geen zicht is op deze specifieke behoeften van de AMV'ers die in de VA verkeren. Hierdoor ontbreken handvatten voor de begeleiding gericht op de behoeften van de AMV'ers in de VA.

1.3 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzichten te krijgen in de behoeften van AMV'ers in de VA en de mogelijkheden in de taken van de jeugdbeschermers. Op basis van deze inzichten zullen aanbevelingen gegeven worden aan Nidos Groningen om de juridische en pedagogische taken aan te laten sluiten op de behoeften van AMV'ers, zodat de leefomstandigheden van AMV'ers worden geoptimaliseerd.

1.4 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag luidt: 'Wat zijn de behoeften van AMV'ers in de VA en wat zijn de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers bij Nidos Groningen om op basis van deze inzichten de leefomstandigheden van AMV'ers te optimaliseren?'

1.4.1 Voorvragen

- 1 Wat is de invloed van de achtergrond van AMV'ers op hun behoeften?
- 2 Wat zijn de juridische- en pedagogische taken van de jeugdbeschermer?
- 3 Wat zijn de belemmerende en daarnaast de beschermende factoren van AMV'ers in de VA die van invloed kunnen zijn op de behoeften?

1.4.2 Deelvragen

- 1 Hoe ervaren/ervoeren AMV'ers de geboden begeleiding van de jeugdbeschermers tijdens de VA?
- 2 Wat zijn de behoeften van AMV'ers tijdens de VA?
- 3 Hoe voeren jeugdbeschermers de huidige juridische en pedagogische taken uit tijdens de VA?
- 4 Wat zijn de mogelijkheden binnen de taken van de jeugdbeschermers in de begeleiding tijdens de VA?
- 5 Hoe zou de begeleiding, volgens jeugdbeschermers, vormgegeven kunnen worden om aan te sluiten bij de behoeften van AMV'ers in de VA?

1.5 Vooruitblik op de onderdelen van het rapport

In hoofdstuk twee is het literatuurhoofdstuk beschreven. Hierin zijn de voorvragen beantwoord en onderbouwd met behulp van wetenschappelijke- en vakliteratuur. Het derde hoofdstuk is het methodehoofdstuk. Hierin is beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd en welke manier van gegevensverzameling is toegepast. In hoofdstuk vier zijn de resultaten weergegeven die uit het onderzoek zijn voortgekomen. Het vijfde hoofdstuk bestaat uit de conclusie, discussie en de aanbevelingen. Hierin is een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvraag, een kritische beschouwing uiteengezet en zijn aanbevelingen geschreven voor jeugdbeschermers bij Nidos Groningen.

Hoofdstuk 2 AMV en Jeugdbeschermer; behoefte en begeleiding

In het literatuurhoofdstuk zal aan de hand van wetenschappelijke- en vakliteratuur antwoord worden gegeven op de voorvragen die geformuleerd zijn in hoofdstuk 1. Hiervoor zal in paragraaf 2.1 informatie worden gegeven over de achtergrond van AMV'ers en de invloed van hun achtergrond op de behoeften. In paragraaf 2.2 zal inzichtelijk worden gemaakt wat de juridische- en pedagogische taken van de jeugdbeschermer zijn. In het kader van het onderzoek wordt op basis van deze inzichten bepaald binnen welke mogelijkheden de aanbevelingen vormgegeven kunnen worden. In 2.3 zullen de belemmerende en beschermende factoren in de begeleiding van AMV'ers worden beschreven. Tot slot wordt de conclusie beschreven van het literatuurhoofdstuk (2.4).

2.1 Achtergrond alleenstaande minderjarige vreemdelingen

Wegens de complexiteit van de achtergrond van AMV'ers wordt hierover in bijlage A aanvullende informatie gegeven.

2.1.1 Jongeren die zonder ouders vluchten

AMV'ers vertrekken zonder ouders, omdat de financiële situatie vaak ontoereikend is om de hele familie of meerdere familieleden tegelijk te sturen. Daarnaast wordt door het sturen van een minderjarige naar Europa de kans op gezinshereniging vergroot, omdat een minderjarige meer kans heeft op een verblijfsvergunning en hierdoor gezinshereniging kan aanvragen (Oppedal & Idsoe, 2015). Het hebben van contact met het thuisfront kan moeilijk zijn voor de jongere. De familie kan hoge verwachtingen koesteren en daardoor druk uitoefenen op de jongere. De jongere kan dit als een last ervaren (Bronstein & Montgomery, 2011). De familie van de jongere heeft vaak offers moeten brengen om de vlucht te bekostigen, waardoor het bestaan van de familie er vaak niet beter op is geworden (Schipper, 2017). Er wordt van de jongere verwacht dat hij of zij op korte termijn welvarend is en gezinshereniging kan realiseren (Bronstein & Montgomery, 2011).

2.1.2 Wat AMV'ers meemaken tijdens de vlucht

De ervaringen die de jongeren tijdens hun reis hebben opgedaan, zijn van grote invloed op de jongeren en zijn onderdeel geworden van hun identiteit (Schipper, 2017). De onderzoekers zijn van mening dat dit gegeven invloed heeft op de behoeften van de jongeren. De mensonterende omstandigheden hebben de jongeren gevormd. De meeste AMV'ers maken een reis die heel lang duurt en die bestaat uit meerdere etappes, waarvoor apart betaald moet worden. De betaling gebeurt tevens in verschillende vormen: door middel van prostitutie, dwangarbeid of door het geven van extra geld die de familie onder druk moet betalen. De jongeren hebben tijdens de reis veelal te maken gehad met dorst, honger, verwondingen, lichamelijke ongemakken, extreme geweldservaringen en kou. Ze ontwikkelen 'overlevingsgedrag', waarin ze vaak leren om te stelen, te liegen, niemand te vertrouwen, te vechten, gunsten te verkrijgen, te vluchten, om solidair te zijn en om veiligheid te zoeken bij elkaar (Schipper, 2017). Het meemaken van geweld, oorlog en marteling heeft een grote invloed op de psychische en fysieke gezondheid van de jongeren. Deze gezondheidsproblemen kunnen van invloed zijn op het functioneren van de jongeren en het vermogen om Nederlands te leren en mogelijk te integreren (Pharos, 2018).

2.2 Taken jeugdbeschermer

In paragraaf 2.2 wordt dieper ingegaan op de juridische- en pedagogische taken van de jeugdbeschermer. In het licht van het onderzoek is het van belang om te weten waar Nidos voor staat (2.2.1), omdat de jeugdbeschermers binnen de visie van de organisatie de taken uitvoeren. Door het omschrijven van de begeleidingsgebieden van de voogdij en de daarbij behorende taken die de jeugdbeschermer uitvoeren (2.2.2), is het mogelijk om in het praktijkonderzoek inzichtelijk te maken hoe de jeugdbeschermers de begeleiding kunnen afstemmen op de behoeften van de jongeren in de VA.

2.2.1 Waar Nidos voor staat

Nidos beschrijft haar visie op hun website en in het jaarverslag (Nidos, 2016) als volgt: “De culturele ontworteling, de geringe kennis van- en inbedding in die nieuwe omgeving, tezamen met hun vreemdelingsrechtelijke positie, maakt hen kwetsbaar en vraagt om een opvoeding en begeleiding vanuit respect, veiligheid en bescherming”.

Nidos maakt gebruik van verschillende methodieken die in eigen beheer zijn ontwikkeld. Deze methodieken zijn opgezet om methodisch te kunnen handelen en de visie van Nidos uit te dragen. Het methodisch handelen en het uitdragen van de visie doen de jeugdbeschermers door het uitvoeren van de begeleidingstaken (Nidos, 2016). Deze methodieken zijn onder andere vastgelegd in ‘Jong en Onderweg’ (Spinder & Van Hout 2008). Alle jeugdbeschermers zijn hierin geschoold, waardoor zij de taken kunnen uitvoeren passend bij de fasen van het begeleidingsproces (Nidos, 2018d). Doordat de begeleidingstaken van de jeugdbeschermer zijn gevormd vanuit de methodieken, hebben de onderzoekers in deze paragraaf gekozen voor het uitwerken van de begeleidingstaken. In bijlage B van dit rapport wordt een schema weergegeven met een overzicht van de fasen in het begeleidingsproces van de AMV’er door de jeugdbeschermer. Per fase van de begeleiding is aangegeven waar het begeleidingsproces op gericht is en welke methode hierbij gebruikt is. Ten slotte wordt beschreven welke activiteit (taken) daarbij worden uitgevoerd (Spinder & Van Hout, 2008). De onderzoekers hebben in de methodieken die Nidos hanteert geen specifieke handelingen gevonden die handvatten kunnen bieden voor de begeleiding in de VA.

2.2.2 Juridische- en pedagogische taken

Om gericht antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag, willen de onderzoekers weten binnen welke begeleidingsgebieden de jeugdbeschermers de voogdij-taak uitvoeren. Deze kennis wordt gebruikt om een concreet onderzoeksinstrument te ontwikkelen voor het praktijkonderzoek. De begeleiding vanuit de jeugdbeschermer dient een krachtige ondersteuning te creëren en buffers te bieden met betrekking tot risicofactoren voor de jongeren. Deze begeleiding is onderverdeeld in verschillende gebieden: het versterken van de juridische-maatschappelijke positie, het creëren van een veilige dagelijkse leefomgeving, stimuleren van deelname aan het onderwijs, het opbouwen van een sociaal netwerk en vertrouwensfiguren. Daarnaast dienen jeugdbeschermers psychische en lichamelijke klachten te signaleren en waar nodig hulpverlening in te zetten (Spinder & Van Hout, 2008). De begeleidingsgebieden worden aan de hand van de juridische- en pedagogische taken verder in dit hoofdstuk toegelicht.

Juridische taken

De jeugdbeschermer draagt zorg voor de begeleiding in het perspectief dat voortvloeit uit de asielprocedure van de jongere. De jeugdbeschermer pleegt in de begeleiding overleg met de opvanggezinnen, waar jongeren tijdelijk geplaatst kunnen worden en mentoren van opvanglocaties waar meerdere jongeren verblijven. De jeugdbeschermer wordt geacht maandelijks een jongere te zien en te spreken (Nidos, 2016). De jeugdbeschermer heeft de taak om de voortgang van de jongeren en het proces te controleren, te bewaken en om in te grijpen indien nodig (Spinder & Van Hout, 2008).

De jongeren zijn terechtgekomen in een voor hen vreemde samenleving en spreken de taal niet. Zij die in de VA beland zijn, hebben een fundamenteel onzeker toekomstperspectief met betrekking tot de vraag of zij in Nederland mogen blijven (Spinder & Van Hout, 2008). De juridische invalshoek van de jeugdbeschermer wordt uitgedragen in het toezien op een goed verloop van de asielprocedure en het versterken van de jongere zijn juridisch-maatschappelijke positie. Zij bereiden de jongere voor op de asielprocedure, zijn aanwezig bij gehoren met de IND, wonen gesprekken bij met de advocaat en houden toezicht op het handelen van de advocaat. Daarnaast wordt de jeugdbeschermer geacht aanwezig te zijn bij leeftijdsonderzoek, inschrijving gemeente basisadministratie en dat de jeugdbeschermer overleg pleegt met de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V). Kenmerkend aan de juridische begeleiding is, dat deze activiteiten gedurende de gehele looptijd van de voorgedij de aandacht van de jeugdbeschermers opeisen (Spinder & Van Hout, 2008).

De onderzoekers zijn van mening dat de juridische taak in de VA spanning met zich meebrengt en hierdoor de pedagogische taak en het inspelen op de behoeften van de jongeren in de weg kan staan. Zoals hierboven beschreven eisen de juridische taken veel tijd. De jeugdbeschermer wordt, naast de IND en de advocaat, door de jongere vaak gezien als de enige ‘messenger’, waarvan zij positief en negatief nieuws ontvangen. Dit gegeven kan spanning met zich meebrengen en de begeleidingsrelatie belemmeren. Dit zal verder in het praktijkonderzoek worden onderzocht.

Pedagogische taken

De jongeren van Nidos worden in verschillende woonvormen opgevangen, zoals hierboven reeds beschreven. Zodra een AMV'er in Nederland aankomt wordt deze geregistreerd en wordt een jeugdbeschermer van Nidos toegewezen. De jongere dient bij aankomst in Nederland een asielverzoek in. Vaak gaat de jongere eerst naar een Proces Opvang Locatie (POL) en verblijft hier vervolgens tot maximaal drie maanden. Daarna zal de jongere naar een campus of kleinschalige wooneenheid van het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) worden verplaatst. Jongeren van 15 en 16 jaar oud worden in eerste instantie in een kinderwoongroep (KWG) geplaatst. Binnen het COA worden de jongeren dagelijks begeleid door mentoren. Kinderen en jongeren tot 15 jaar worden direct ondergebracht bij een opvanggezin van Nidos (Nidos, 2016). Een van de pedagogische taken van de jeugdbeschermers is de begeleiding vanuit de mentoren en opvangouders te monitoren. De opvangouders en mentoren dragen de dagelijkse opvoedingsverantwoordelijkheid van de jongeren (Spinder & Van Hout, 2008). De pedagogische taak van de jeugdbeschermer is erop gericht de jongeren actief en productief te leren deelnemen aan sociale verbanden en het creëren van een sociaal netwerk binnen de samenleving waarvan zij, in de actuele situatie, deel uitmaken. Afhankelijk van het

toekomstperspectief van de jongere ligt de nadruk op: het functioneren in de huidige (nieuwe) samenleving of in een samenleving in het land van herkomst. Het is de taak van de jeugdbeschermer om het actief zoeken naar een vertrouwensfiguur in de omgeving van de jongere te bevorderen, dit contact te stimuleren en te onderhouden. Een vertrouwensfiguur is iemand die de behoeften, wensen, gevoelens en verlangens van de jongeren serieus neemt en respecteert. Dit kunnen bijvoorbeeld landgenoten zijn (Spinder & Van Hout, 2008).

Zoals in de missie van Nidos is aangegeven (zie hoofdstuk 1.1) moet in de begeleiding aandacht worden besteed aan het opheffen of verminderen van belemmeringen die de jongeren hinderen mee te doen aan een participatie samenleving. Onder deze belemmeringen worden ook psychische en lichamelijke klachten verstaan die de ontwikkeling van de jongeren belemmeren (zie hoofdstuk 2.3). Het ontwikkelingsproces van de jongere bestaat uit een combinatie van assimilerende, emanciperende en participerende oriëntaties. Door in te gaan op deze oriëntaties, kan antwoord gegeven worden op deze vragen; 'Hoe werkt het hier?', 'Wat zijn hier alledaagse levensverrichtingen?' en 'Wie ben ik, waar hoor ik bij?' (Spinder & Van Hout, 2008).

Ook in de VA worden de banden met vrienden, familieleden en andere belangrijke personen zoveel mogelijk onderhouden. Onderwijs is een belangrijk onderdeel voor het opbouwen van sociale contacten voor de AMV'er. Onderwijs, afgestemd op de mogelijkheden, interesses en perspectieven van de jeugdige, helpt bij het zelfstandig vormgeven van hun bestaan (Spinder & Van Hout, 2008). Ook het ontwikkelen van vertrouwensfiguren en rolmodellen is voor de jongere van groot belang. Daarnaast staat ontwikkelen van talenten en presenteren op het gebied van sport, muziek of artistieke uitingen centraal. Er ligt een visie aan ten grondslag die jongeren meer en meer ziet als mondige burgers. Het recht om gehoord te worden en meebeslissen over zaken die hen aangaan. Het meedoen aan vrijetijdsbestedingen is dan ook erg goed voor deze ontwikkeling (Spinder & Van Hout, 2008).

Zoals beschreven in de inleiding, belemmert een onduidelijk toekomstperspectief het 'meedoen', dat typerend is voor een opvoeding, gericht op participatie (Spinder & Van Hout, 2008). De onderzoekers zijn van mening dat 'het meedoen' ook belemmerd wordt door het gebrek aan eigen regie en de afhankelijkheid van de IND. Om zoveel mogelijk rust te creëren, wordt er dan ook naar gestreefd om de jongeren zo spoedig mogelijk duidelijkheid te geven met betrekking op hun woon- en verblijfplaats. In de opvoedingssituatie is veiligheid een belangrijk aspect. Een voorwaarde voor de ontwikkeling van een jongere is het hebben van een fysieke veilige dagelijkse leefomgeving. De jeugdbeschermer heeft als taak hier op toe te zien en dit te controleren (Spinder & Van Hout, 2008).

Door de taal, cultuurbarrière en de complexiteit van de procedure, zijn de onderzoekers van mening dat de behoeften van de jongeren te maken kunnen hebben met het gebrek aan kennis over de VA. Het is voor dit onderzoek dan ook van belang te weten hoe de jeugdbeschermers deze kennis overbrengen. Dit wordt dan ook verder onderzocht in het praktijkonderzoek. In de begeleiding trachten de jeugdbeschermers het verblijfsperspectief van de AMV'ers in de beginfase van de begeleiding met de jongeren, hun netwerk en omgeving te bespreken. Nidos is van mening dat, door de jongere te betrekken bij de geboden hulp, dit een bijdrage zal leveren aan de zelfstandigheid (Nidos, 2016).

2.3 Alleenstaande minderjarige vreemdelingen; belemmerende en beschermende factoren

In paragraaf 2.3 worden de belemmerende en beschermende factoren van de AMV'er beschreven die van invloed kunnen zijn op de behoeften in de begeleiding in de VA. De onderzoekers hebben geen wetenschappelijke literatuur gevonden over de behoeften in de begeleiding van jongeren expliciet gedurende de VA. De inzichten uit dit hoofdstuk zullen gebruikt worden als richtlijn voor het praktijkonderzoek. Aan de hand van een internationale bron wordt een Europese visie weergegeven op de belemmerende en beschermende factoren voor AMV'ers in de VA. De onderzoekers trachten op deze manier een bredere visie te ontwikkelen op de doelgroep en willen deze bevindingen meenemen in het praktijkonderzoek en in de aanbevelingen aan de organisatie.

2.3.1 Belemmerende factoren in de Verlengde Asielprocedure

De doelgroep van dit onderzoek komt of is in aanraking gekomen met de VA. Door in kaart te brengen wat de belemmerende factoren zijn in de VA, kan een beeld gevormd worden van de problematiek waar de doelgroep mee kampt.

In het rapport van de Gezondheidsraad (2016) beschrijft Prof. dr. W.A. van Gool dat vluchtelingen en AMV'ers, die nog geen antwoord op hun asielaanvraag hebben gekregen, met meer lichamelijke en psychische klachten hebben te kampen dan vreemdelingen die al wel een uitslag hebben. Zo hebben zij een slechtere algemene gezondheid. Veel AMV'ers geven aan chronische klachten te hebben. De meest genoemde chronische klachten zijn: ernstige nek- en schouderproblemen, pijnlijke rugklachten, migraine en hevige hoofdpijn (Gezondheidsraad, 2016). Ook worden psychische symptomen genoemd zoals: posttraumatische stress (PTSS), symptomen van angst en depressie. Symptomen van PTSS of depressie kunnen vrijwel op alle ontwikkelingsgebieden ontstaan (Struik, 2010). Jongeren in deze situatie durven niemand te vertrouwen in hun omgeving en kunnen zich vaak moeilijk hechten. Zij vertonen chronische stress en voortdurende alertheid. Daarnaast durven de jongeren vaak geen troost te zoeken (Struik, 2010).

Een langere tijd zonder ouders doorbrengen in een westerse, voor hen vreemde en individualistische samenleving, kan leiden tot verwarde gevoelens. De jonge vreemdelingen moeten bij het ontwikkelen van hun identiteit normen en waarden uit twee verschillende culturen combineren. Ze zijn hun oude rolmodellen, zoals vrienden, leeftijdsgenoten en hun ouders als centrale figuren voor identiteit kwijt en nieuwe rolmodellen zijn nog niet gevonden (Hofstede, Hofstede, & Minkov, 2016).

Prof. dr. W.A. van Gool beschrijft factoren die een negatief effect lijken te hebben op de vreemdeling zoals onzekerheid over de uitkomst van de asielprocedure. Psychische klachten kunnen het denken en handelen beïnvloeden, of zelfs verlammen. Wanneer de cliënt een posttraumatische-stressstoornis heeft, kan dit leiden tot een overwaardering van reële angsten voor de eigen veiligheid. Iemand met een depressie heeft naar alle waarschijnlijkheid geen interesse en motivatie in hoe of waar zijn toekomst ligt. Het is daarom van groot belang, met betrekking tot de verschillende behoeften van de jongeren, dat de begeleiding op de behoeften wordt afgestemd (Gezondheidsraad, 2016).

De problematiek, zoals beschreven door Prof. dr. W.A. van Gool, is ook zichtbaar in Noorwegen. Dit blijkt uit het artikel van Oppedal en Thormod Idsoe getiteld *'Conduct Problems and Depression among Unaccompanied Refugees'*. Er is gekozen voor dit artikel over AMV'ers in Noorwegen, omdat Noorwegen niet bij Europa hoort en een eigen asielbeleid heeft ontwikkeld (Ederveen et al., 2005). Door een internationale vergelijking te maken, wordt een breder perspectief op belemmerende en beschermende factoren weergegeven.

Belemmerend: Conduct Problems and Depression among Unaccompanied Refugees

De bevindingen uit het onderzoek *'Conduct problems and depression among unaccompanied refugees'*, kunnen betrekking hebben op de jongeren bij Nidos, omdat het gaat om een grootschalig onderzoek waarin AMV'ers zijn benaderd uit dezelfde landen van herkomst als waar Nidos mee te maken heeft. Net als Nederland is Noorwegen één van de vele Europese landen die te maken hebben gekregen met AMV'ers. Brit Oppedal en Thormod Idsoe (2012) onderzoeken de relatie van oorlog gerelateerde trauma's met gedrags- en depressie problematiek van de AMV'ers. Onder gedragsproblematiek worden externaliserende gedragingen verstaan als diefstal of geweldpleging. Het onderzoek is afgenomen bij 566 minderjarige vluchtelingen die onbegeleid naar Noorwegen zijn gekomen. Aan de hand van vragenlijsten zijn de gegevens verzameld. De bevindingen impliceren dat de jonge vluchtelingen relatief veel depressieve problemen melden (81% van de ondervraagden) en relatief weinig gedragsproblematiek (<5% van de ondervraagden). De problematiek uit zich dus voornamelijk internaliserend in plaats van externaliserend (Oppedal & Idsoe, 2012).

Risicofactoren voor de AMV'ers zijn vooral te vinden in het niet kunnen integreren in de nieuwe samenleving en het afstand nemen van het land van herkomst. Doordat de AMV'ers de taal niet kennen en moeite hebben met de cultuurcodes binnen de nieuwe samenleving, ontstaat een gevoel van afwijzing. Onderwijs zorgt voor meer taalbegrip en nieuwe connecties met (autochtone) leerlingen. Deze factoren kunnen de depressieve klachten stabiliseren of zelfs verminderen (Oppedal & Idsoe, 2012).

In het artikel wordt gesteld dat vluchtelingen, die zonder ouders of familie naar Noorwegen komen, meer depressieve klachten vertonen dan vluchtelingen die samen met hun ouders of familieleden zijn gevlucht. Volgens het onderzoek van Oppedal & Idsoe (2015) komt dit door de leeftijdsfase waarin de jonge vluchtelingen verkeren. Voor een 'optimale' ontwikkeling zijn zij nog afhankelijk van hun verzorgers.

2.3.2 Beschermende factoren

Beschermende factoren die volgens Schippers (2017) voor de begeleiding van AMV'ers van belang zijn, bestaan uit het versterken van de veerkracht van de jongeren, het bieden van bescherming en veiligheid (hierbij is continuïteit van begeleiders en huisvesting van belang) en het ontwikkelen van sociale structuren (familie, vrienden, school, steunende volwassenen). Steunende volwassenen kunnen een mentor, opvangouder, docent en/of jeugdbeschermer zijn. Rolmodellen kunnen helpend en stimulerend zijn bij het ontwikkelen van de identiteit van AMV'ers en helpen bij het ontwikkelen van een reëel toekomstperspectief.

Veerkracht

Zowel Schippers (2017), de Gezondheidsraad (2016) en Oppdedal & Isdoe (2012) geven aan dat het versterken van de veerkracht voor AMV'ers belangrijk is. Het versterken van de veerkracht van jongeren kan gezien worden als een beschermende factor (Van Schie, 2017).

Door inzicht te krijgen in wat veerkracht inhoudt en hoe de begeleiding hierop in kan spelen, kunnen aanbevelingen worden gedaan aan jeugdbeschermers bij Nidos Groningen.

Resilience, ook wel veerkracht genoemd, definieert Van Schie (2017) als: "Het vermogen om een stabiel leven te leiden, in goede mentale en fysieke gezondheid ondanks de moeilijke situatie of eerdere traumatische gebeurtenissen (Fernando & Ferrari, 2013; Pacione et al., 2013; Groark et al., 2010; Ehntholt & Yule, 2006; Fazel et al., 2012; Ellis et al., 2013; Summerfield et al., 2000)" (p. 6).

AMV'ers beschikken over het algemeen over opvallend veel veerkracht. Volgens Schippers (2017) dienen jeugdbeschermers in de begeleiding hierop in te spelen. Van Schie (2017) beschrijft meerdere factoren die bijdragen aan de veerkracht van deze jongeren.

De eerste factor is een hoge mate van zelfbewustzijn. Jongeren die vindingsrijk en creatief zijn en beschikken over voldoende zelfvertrouwen, ervaren over het algemeen meer controle over hun situatie. De tweede factor is: sociale intelligentie en empathie. Jongeren die sociaal vaardig zijn, goede communicatieve vaardigheden bezitten en sociale codes gemakkelijk kunnen lezen zijn weerbaarder. Daarnaast helpt het om te beschikken over een goede impulscontrole om eigen emoties te kunnen hanteren. Ten derde draagt het hebben van geloof en hoop voor de toekomst bij aan het versterken van de veerkracht. Het hebben van dromen, het streven om deze dromen te behalen en het hebben van hoop voor de toekomst zijn elementen die van belang zijn om veerkracht te onderhouden en te versterken. Betekenis en persoonlijke trots zijn voor jongeren belangrijk om geloof en vertrouwen in zichzelf te verkrijgen of te herwinnen. Ten slotte draagt sociale steun bij aan de veerkracht van de jongeren. Veerkracht betreft ook een sociaal proces waarbinnen steun van anderen, zoals familie en vrienden, het herstel en opbouw van veerkracht kunnen versterken (Van Schie, 2017). Het belang van het versterken van de veerkracht is ook zichtbaar in Noorwegen, zo blijkt uit het artikel van Oppedal en Thormod Idsoe (2015) getiteld '*Conduct Problems and Depression among Unaccompanied Refugees*'.

Behoeften: Conduct Problems and Depression among Unaccompanied Refugees

Oppedal & Isdoe (2015), benaderen het artikel over oorlog gerelateerde trauma's en integratie van AMV'ers in Noorwegen vanuit verschillende theorieën. Zo maken zij zowel gebruik van bestaande onderzoeken, die uitgevoerd zijn door een geestelijke gezondheidszorginstelling, als andere onderzoekers en de bevindingen van sociaal werkers. Oppedal & Isdoe belichten hierin een groot en opvallend contrast: hoewel de uitkomsten uit het onderzoek van de geestelijke gezondheidszorg gaan over het effect van het trauma en bijkomende mentale gezondheidsproblemen, gaan de bevindingen van de sociaal werkers vooral over de veerkracht van de minderjarige vreemdelingen. Zo beschrijven Oppedal & Isdoe in het artikel dat volgens de sociaal werkers meer aandacht uit moet gaan naar het opvallend aanpassingsvermogen van de doelgroep, ondanks de vele tegenslagen die zij kennen (Oppedal & Isdoe, 2015).

Figuur 2 Piramide van Maslow

(Rigter, 2010, p. 141)

Schippers (2017), Oppdedal & Isdoe (2015) en Van Schie (2017) geven aan dat jeugdbeschermers dienen in te spelen op de veerkracht van de jongeren en dat dit als beschermende factor dient. De onderzoekers betwijfelen of het versterken van veerkracht bij jongeren bereikt kan worden. In hun stelling maken zij gebruik van de piramide van Maslow. De piramide (zie figuur 2) bestaat uit 5 lagen geordend op de behoeften van de mens (Rigter, 2010). Eerder genoemde factoren die van belang zijn bij het versterken van veerkracht, zoals: zelfbewustzijn, empathie en sociale steun behoren tot de hogere lagen van de piramide: laag 5, 4 en 3. Volgens het principe van de piramide van Maslow kunnen de jongeren moeilijkheden ervaren om in deze hogere lagen van de piramide te komen. In het fundament, laag 1 en 2, gaat het om het element zekerheid. De jongeren hebben geen zekerheid, veiligheid en stabiliteit door het ontbreken van een toekomstperspectief. Dit veroorzaakt onrust, een onveilig gevoel en problemen in hun gezondheid. Veel AMV'ers in de VA zullen hierdoor moeilijkheden ervaren om laag 2 te overstijgen. In het praktijkonderzoek zal, zoals de doelstelling van dit onderzoek aanduidt, ingegaan worden op het bereiken van de bovenste lagen van de piramide in tijden van onzekerheid.

2.4 Conclusie literatuurhoofdstuk

In deze paragraaf zijn de bevindingen uit het literatuurhoofdstuk weergegeven. Het bevat een conclusie, waarin antwoord op de voorvragen wordt gegeven en de uitkomsten die mee worden genomen in het praktijk onderzoek.

De invloed van de achtergrond van AMV'ers op hun behoeften heeft met name betrekking op de levensbedreigende omstandigheden waaruit de jongeren zijn gevlucht. Dit maakt dat de druk om welvarend te zijn en het op korte termijn realiseren van gezinshereniging hoog is, vanuit henzelf en de familie. Deze hoge verwachtingen kunnen als een last ervaren worden.

De onderzoekers nemen deze bevindingen omtrent cultuurgebonden factoren en de ervaringen voor- en gedurende de vlucht mee in het praktijkonderzoek en de aanbevelingen die aangereikt worden aan de jeugdbeschermers.

De onderzoekers concluderen dat de juridische taak van de jeugdbeschermer zich uit in het begeleiden van de asielprocedure en het wettelijk vertegenwoordigen van de jongere. De pedagogische taak is erop gericht de jongeren actief en productief te leren deelnemen aan sociale verbanden binnen de samenleving. De begeleiding wordt ingezet op het bieden van een veilige dagelijkse leefomgeving, het bieden van rechtsbescherming en ondersteuning door het versterken van de juridische-maatschappelijke positie bij de asielprocedure, de band met een vertrouwensfiguur stimuleren, inbedding door middel van deelname aan onderwijs en het opbouwen van een sociaal netwerk. Nidos is van mening dat door het betrekken van de jongere bij deze geboden hulp, dit bijdraagt aan hun zelfstandigheid. De onderzoekers concluderen dat vanuit de methodiek binnen Nidos geen taken gericht zijn op het inspelen op de onzekere wachttijd gedurende de verlengde asielprocedure. Daarnaast komt in het literatuurhoofdstuk naar voren dat de juridische taken veel tijd eisen van de jeugdbeschermers en dat de jeugdbeschermer voor de jongere vaak de enige 'messenger' is. Dit gegeven kan spanning met zich meebrengen en de begeleidingsrelatie belemmeren. De onderzoekers zullen deze taken in het praktijkonderzoek meenemen om zo gerichte vragen te kunnen formuleren aan de jeugdbeschermers. Daarnaast kan met deze kennis een vergelijking worden gemaakt tussen de behoeften in de begeleiding van de AMV'ers in de VA en de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers.

De onderzoekers concluderen dat AMV'ers die nog geen antwoord op hun asielaanvraag hebben gekregen, meer lichamelijke en psychische klachten ervaren dan andere vreemdelingen. De meest genoemde aandoeningen zijn PTSS en symptomen van angst en depressie. Deze belemmerende factoren kunnen de begeleiding in de weg staan. De behoeften van AMV'ers in de VA zijn anders van aard dan AMV'ers die wel een verblijfsperspectief hebben. In het praktijkonderzoek zullen de onderzoekers ingaan op de behoeften van AMV'ers in de VA.

De begeleiding vanuit de omgeving dient de beschermende factor veerkracht, die de jongeren bezitten, te bekrachtigen. De meest genoemde factoren zijn het bieden van bescherming en veiligheid en het ontwikkelen van sociale structuur. Belemmerende factoren uit zich vooral op internaliserend niveau in de vorm van depressie en angststoornissen. Verder kunnen de onderzoekers concluderen dat de VA de grootste belemmerende factor voor de jongeren is. Uit de literatuur is namelijk naar voren gekomen dat de AMV'ers sterke behoefte hebben aan een helder toekomstperspectief. Uit het literatuurhoofdstuk komen de hierna volgende

begeleidingsgebieden naar voren: juridische-maatschappelijke rechtspositie, dagelijkse leefomgeving, onderwijs, sociale contacten, vertrouwensfiguren en de psychische en lichamelijke ontwikkeling. In het praktijkonderzoek zullen de behoeften van de AMV'ers in de VA aan de hand van deze begeleidingsgebieden worden onderzocht.

Hoofdstuk 3 Methode

In dit hoofdstuk is de typering van het onderzoek omschreven. Daarnaast is informatie weergegeven over de respondenten. Vervolgens zal de betrouwbaarheid en de validiteit beschreven worden en tot slot de gegevensverzameling en het analyseplan.

3.1 Typering onderzoek

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: 'Wat zijn de behoeften van AMV'ers in de VA en wat zijn de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers bij Nidos Groningen om op basis van deze inzichten de leefomstandigheden van AMV'ers te optimaliseren?'

Gekeken naar de doelstelling en onderzoeksvraag is er in dit onderzoek sprake van een behoefteonderzoek omdat inzicht wordt verkregen in de behoeften van AMV'ers in de VA. Hiervoor is een kwalitatief onderzoek gedaan dat werd gekenmerkt door persoonlijke interviews, met als doel informatie te verkrijgen over de behoeften in de begeleiding van de AMV'ers in de VA bij Nidos Groningen. Door de ruimte te nemen om door te vragen en in te gaan op de ervaring en specifieke behoeften van de respondenten, hebben de onderzoekers diepgaand inzicht gekregen in de beleavingswereld van de respondenten. Kwalitatief onderzoek helpt de situatie beter in beeld te brengen (Migchelbrink, 2016).

3.2 Respondenten/informatiebronnen

De respondentengroep bestond uit drie AMV'ers in de VA, twee AMV'ers met een achtergrond in de VA en vijf jeugdbeschermers die deze jongeren hebben begeleid. Er is voor deze respondentengroep gekozen, omdat de doelstelling en de onderzoeksvraag gefocust zijn op de behoeften van de AMV gedurende de VA en de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers. Op deze manier hebben de onderzoekers getracht een beeld te krijgen van de behoeften van de AMV'ers in de VA. De onderzoekers zijn van mening dat AMV'ers die uiteindelijk een beschikking hebben gekregen van de IND, op een andere manier terug kijken naar de VA periode dan de AMV'ers die nu met de VA te maken hebben. De onderzoekers zijn van mening dat ook zij in staat zijn zinvolle antwoorden te geven die gebruikt kunnen worden in dit onderzoek. Omdat de hoofdvraag expliciet op de behoeften van de AMV'ers in de VA ingaat, zijn andere betrokkenen van de AMV'ers of van de jeugdbeschermers niet meegenomen in het praktijkonderzoek. Op deze manier hebben de onderzoekers gewaarborgd dat zij de behoeften van de AMV'ers in de VA en de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers hebben achterhaald en dat dit niet door waarneming of een mening van anderen is beïnvloed.

In overleg met de manager en jeugdbeschermers bij Nidos Groningen, hebben de onderzoekers contact opgenomen met de mentoren en opvangouders van de jongeren om een afspraak te plannen voor het interview. De onderzoekers hebben geen onderscheid gemaakt in geslacht of afkomst van de jongeren omdat de motivatie voor het aangaan van een interview en de psychische gesteldheid van de jongeren van groter belang waren. Uiteindelijk hebben de onderzoekers twee Afghaanse, een Eritrese en een Syrische jongere geïnterviewd in de leeftijd van veertien tot en met zeventien jaar. De jongeren verbleven in een opvanggezin, in een woongroep en op een asielzoekerscentrum van het COA. De jongeren die volgens de mentoren

en opvangouders wegens een slechte mentale gezondheid niet in staat waren om over de VA te praten, zijn niet benaderd. Bij deze jongeren was onder andere sprake van automutilatie en extreme stressverschijnselen. Het aangaan van een interview zou de psychische gesteldheid van de jongeren kunnen verergeren.

3.3 Onderzoeksinstrument

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een half-gestructureerd interview. De onderzoekers zijn van mening dat in een half-gestructureerd interview meer ruimte wordt geboden om een open gesprek te laten plaatsvinden. Door de open vraagstelling van de onderzoekers zijn de antwoorden van de respondenten zo weinig mogelijk beïnvloed. Bij de respondentengroep 'AMV' en 'AMV in VA' is tijdens het interview ingegaan op de huidige ervaring in de begeleiding tijdens de VA en hun behoeften in de VA. Het interview van de jeugdbeschermers was gericht op het geven van deze begeleiding, de mogelijkheden binnen de juridische- en pedagogische taken en hoe de jeugdbeschermers de begeleiding graag zouden willen vormgeven. Er is gebruik gemaakt van topiclijsten die opgesteld zijn aan de hand van de bevindingen uit het literatuuronderzoek. De topics sloten aan op de verschillende begeleidingsgebieden die volgens de literatuur de juridische en pedagogische taken dekken. Tevens is de 'wondervraag' gesteld aan de drie respondentengroepen. "Een wondervraag stimuleert het zelf oplossend vermogen. De wondervraag laat de cliënt buiten de eigen kaders denken en biedt daardoor ruimte aan oplossingen" (Movisie, 2017). Op deze manier wordt een probleem vertaald naar een wens. Door aan de hand van een topiclijst (zie bijlage D) het interview af te nemen, hebben de onderzoekers gezorgd voor een gesprek waarin alle antwoorden gebruikt kunnen worden voor het beantwoorden van de hoofdvraag.

Validiteit

Door het afnemen van een half-gestructureerd interview hebben de onderzoekers getracht ruimte te creëren voor eigen inbreng van de respondenten. Tevens heeft dit de onderzoekers de mogelijkheid gegeven om door te vragen op de antwoorden van de respondenten om zo tot een zo concreet mogelijk antwoord te komen. Door de antwoorden van de respondenten te concretiseren, samen te vatten en te controleren, hebben de onderzoekers gestreefd naar een hogere validiteit om op deze manier een goed antwoord te kunnen formuleren op de gestelde hoofdvraag. Deze manier van interviewen is passend binnen een kwalitatief behoefteonderzoek (Migchelbrink, 2016). De onderzoekers hebben rekening gehouden met de achtergrond en cultuur van de respondentengroepen 'AMV' en 'AMV in de VA'. In het contact met deze doelgroepen hebben de onderzoekers cultuursensitief gereageerd. De onderzoekers hebben hierbij geput uit hun stage-ervaringen, waarin zij in contact zijn gekomen met diverse culturen en de leerstof die zij vanuit de literatuur en de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening hebben opgedaan.

Migchelbrink (2006) heeft nog verdere eisen gesteld aan een goede interviewer. Zo dient de interviewer goede kennis te hebben van het onderwerp, een goed inlevingsvermogen te hebben, goed te kunnen luisteren en zelfreflectie te tonen. Doordat de onderzoekers gezamenlijk de interviews hebben afgenomen, hebben zij op deze manier de kans vergroot om ook deze bovengenoemde competenties te garanderen. De onderzoekers hebben hierbij gebruik gemaakt van de kennis en praktische ervaring die zij hebben opgedaan gedurende hun opleiding.

Betrouwbaarheid

De topics voor het interview zijn door verschillende betrokkenen bekeken en van feedback voorzien. Een belangrijk kenmerk van een half-gestructureerd interview is dat de topics van het interview richtlijnen bieden voor het interview, maar niet vast staan (Migchelbrink, 2016). De gegevens zijn anoniem verwerkt om de privacy van de respondenten te garanderen. De onderzoekers hebben dit gezamenlijk bekeken en verwerkt om de zorgvuldigheid te waarborgen. Zo zijn interpretatiefouten voorkomen. Op deze manier hebben de onderzoekers gestreefd naar een zo hoog mogelijke betrouwbaarheid van de resultaten van het interview. Doordat er, indien noodzakelijk, gebruik werd gemaakt van een telefonische tolk, kan het zijn dat de antwoorden van de AMV'ers en de AMV'ers in de VA enigszins vervormd zijn. De onderzoekers hebben, om fouten te voorkomen, antwoorden samengevat en geconcretiseerd om te controleren of de gegeven antwoorden correct waren overgekomen. De onderzoekers hebben voorafgaand aan het interview het doel van het interview aan de respondenten uitgelegd. Daarnaast is duidelijk gemaakt aan de respondenten dat de informatie die zij vrijgeven niet zou worden doorgegeven aan overheidsinstanties of van invloed kon zijn op de uitkomst van hun asielprocedure. De onderzoekers hebben er op deze manier voor gewaakt dat de respondenten informatie bewust achter hebben gehouden of niet durfden te uiten.

3.4 Procedure gegevensverzameling

De respondenten zijn benaderd via de betreffende organisatie Nidos Groningen. De onderzoekers hebben flyers ontworpen voor de respondentengroepen om zo op een aansprekende wijze contact te maken met de doelgroep en hen uit te nodigen voor een interview. Aan de respondentengroep 'jeugdbeschermers' is een uitnodiging voor het interview rondgestuurd. De flyer is toegevoegd aan bijlage E en de brief in bijlage F van dit rapport. Omdat de respondentengroepen 'AMV' en 'AMV in de VA' kwetsbare doelgroepen zijn, hebben de onderzoekers al eerder kennis gemaakt met de groepen. Zo hebben de onderzoekers tijdens een Nidos-avond kennis gemaakt met de doelgroep en uitgelegd waarom zij onderzoek doen. Zo hebben de onderzoekers getracht de drempel tussen de respondentengroepen en de onderzoekers te verkleinen. In de flyer is duidelijk weergegeven waar het onderzoek over gaat, wat het doel is van het onderzoek en waarom de respondenten benaderd zijn voor het interview. Zo is gewaarborgd dat de respondenten een zo duidelijk mogelijk beeld hadden over het onderzoek en wat van hen gevraagd kon worden.

Indien de respondenten akkoord gingen met de uitnodiging voor het interview is er, afhankelijk van de respondentengroep, gekeken naar waar het interview plaats zou vinden. Alle interviews zijn face-to-face afgenomen. Bij sommige respondenten was sprake van een taalbarrière waardoor non-verbale communicatie gebruikt kon worden om communicatiefouten te verminderen. De onderzoekers streefden naar een omgevingsklimaat waarin de respondent zich prettig voelden en het interview afgenomen kon worden. Voor de respondentengroep 'jeugdbeschermers' zijn de interviews afgenomen in een vergaderruimte op het kantoor van Nidos Groningen. Er was voor gezorgd dat er weinig tot geen afleidende factoren waren tijdens het interview. De deuren werden gesloten en er hing een 'niet-storen' bordje op de deur van de vergaderruimte. Op deze manier hebben de onderzoekers gewaarborgd dat er weinig ruis was dat het interview kon verstoren. De onderzoekers hebben op deze manier de kans op een betrouwbare uitkomst van het interview vergroot. Daarnaast is toestemming gevraagd aan de respondent om een geluidsopname te maken zodat de onderzoekers niet mee hoefden te

schrijven tijdens het interview en op deze manier de focus op de respondenten te houden. Er is benadrukt dat de geluidsopnames alleen beluisterd zouden worden door de onderzoekers en uitsluitend gebruikt zouden worden voor het reproduceren van de gegeven antwoorden van de respondenten. Tijdens het interview is benadrukt dat elk antwoord waardevol is voor het onderzoek en dat er geen goed of fout bestaat. De onderzoekers zijn van mening dat de respondenten hierdoor opener waren tijdens het interview en geen sociaal gewenste maar eerlijke antwoorden konden geven.

3.5 Analyseplan

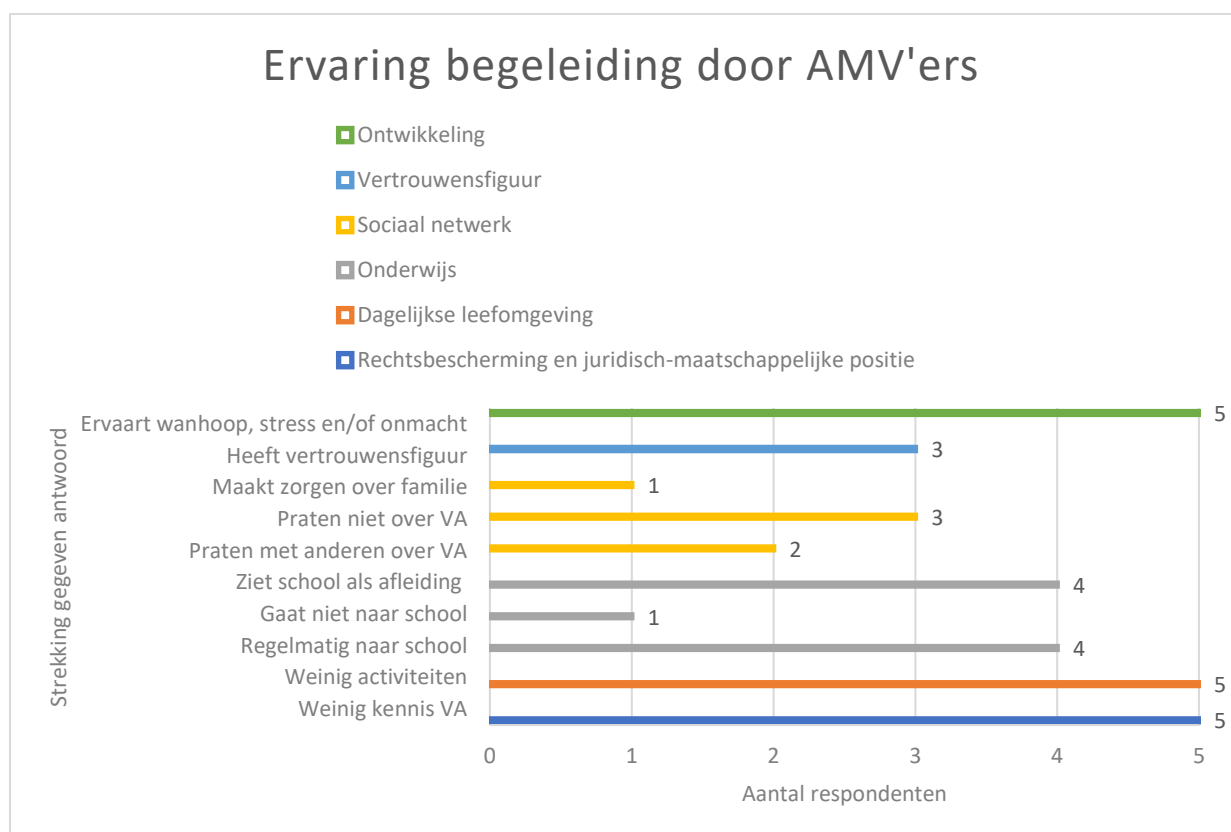
Nadat de gegevens waren verzameld, zijn deze verwerkt en geanalyseerd. Doordat de topiclijst op een structurele manier is opgesteld (zie bijlage D), konden de onderzoekers de informatie uit de interviews systematisch verwerken. Doordat de interviews aan de hand van topiclijsten zijn afgenomen, kon op efficiënte wijze overeenkomsten tussen de respondentgroepen gevonden worden. Deze manier van inhoudelijk ordenen van verkregen gegevens past bij een kwalitatieve manier van gegevensverzameling, omdat zo de relevante aspecten uiteengezet kunnen worden (Migchelbrink, 2006).

De onderzoekers hebben de interviews getranscribeerd en open- en axiaal gecodeerd. Vervolgens zijn de definitieve codes toegekend aan de antwoorden van de respondenten om vervolgens de antwoorden te analyseren. Zo hebben de onderzoekers gekeken naar terugkerende punten en samenhang in de resultaten. Daarnaast is gekeken naar de frequentie van de gegeven antwoorden. Ook is hierbij gekeken naar tegenstellingen die in de resultaten voorkwamen. Uiteindelijk zijn ook de afwijkende antwoorden meegenomen in de resultaten (Migchelbrink, 2012). Met de resultaten is inzicht verkregen in de behoeften van AMV'ers in de VA en hoe de taken van de jeugdbeschermer hier op in kunnen spelen. De uitkomsten zijn gepresenteerd in het resultatenhoofdstuk (zie hoofdstuk 4). De analyses uit de resultaten zijn door de onderzoekers vertaald in een conclusie waarin overstijgend aan de resultaten antwoord is gegeven op de onderzoeksvraag (zie hoofdstuk 5). In dit hoofdstuk is ook een kritische beschouwing weergegeven in vorm van een discussie over de methoden die tijdens het praktijkonderzoek zijn gebruikt. Uiteindelijk zijn aan de hand van de resultaten en conclusie aanbevelingen opgesteld voor de jeugdbeschermers bij Nidos Groningen.

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van het praktijkonderzoek getoond aan de hand van de deelvragen. De resultaten dienen samen met het literatuuronderzoek antwoord te geven op de onderzoeksvraag van dit rapport. Om antwoord te geven op de hoofdvraag 'Wat zijn de behoeften van AMV'ers in de VA en wat zijn de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers bij Nidos Groningen om op basis van deze inzichten de leefomstandigheden van AMV'ers te optimaliseren?', is aan de hand van de uitkomsten van het literatuuronderzoek en de deelvragen een meetinstrument opgesteld. Dit instrument bestaat uit verschillende begeleidingsgebieden wat in het praktijkonderzoek behandeld is en waar antwoord op gegeven is door de respondenten. De volgende begeleidingsgebieden kwamen aan bod: 'Rechtsbescherming en juridische-maatschappelijke positie, dagelijkse leefomgeving, sociaal netwerk, vertrouwensfiguur en de persoonlijke ontwikkeling van de jongeren. De resultaten worden weergegeven aan de hand van grafieken van de antwoorden op de opgestelde deelvragen in paragraaf 1.4.2.

4.1 Hoe ervaren/ervoeren AMV'ers de geboden begeleiding van de jeugdbeschermers tijdens de VA?

Figuur 3 Resultaten Ervaring begeleiding door AMV'ers

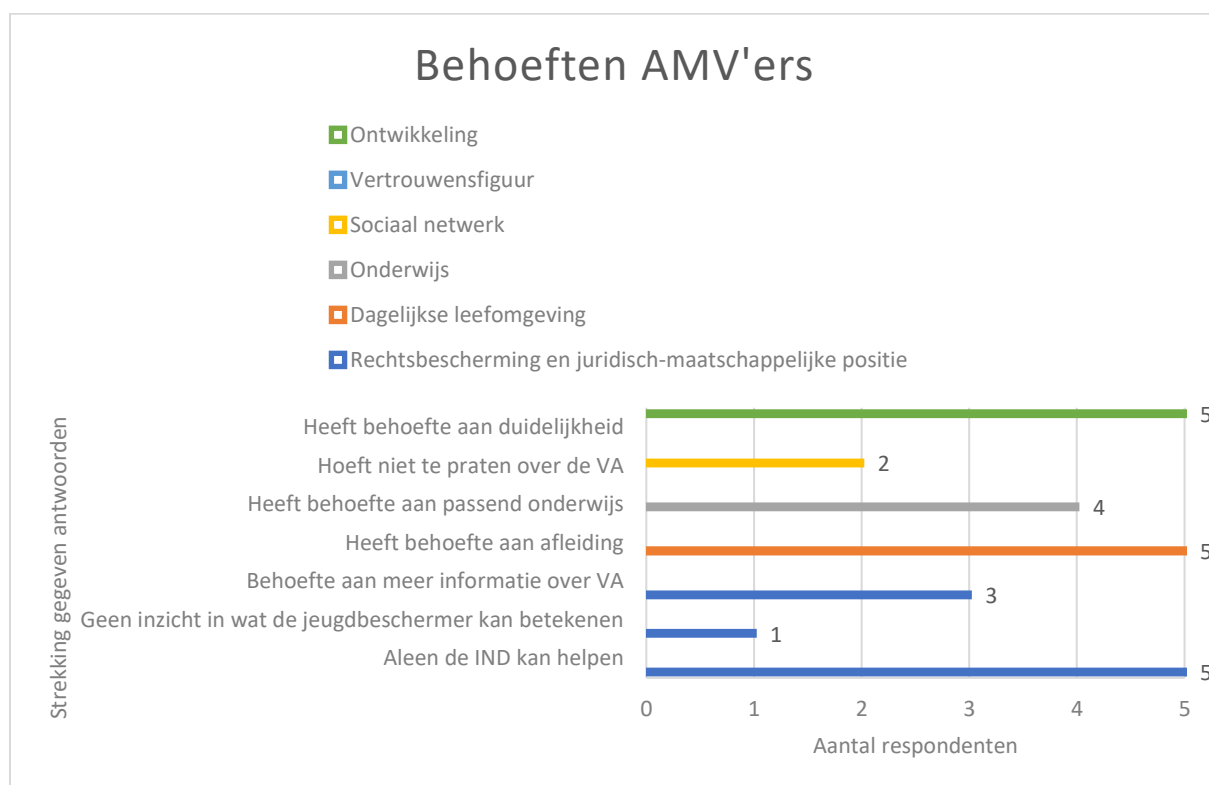
Uit het onderzoek blijkt dat alle jongeren (figuur 3), niet weten wat de VA inhoudt en hoe dit zich zal ontwikkelen: "Ik weet niet wat de VA betekent. Ik kreeg te horen dat ik moet wachten. Ik weet het allemaal niet. De advocaat zei dat ik moet wachten op andere onderzoeken. Ik weet niet hoe lang ik nog moet wachten." Een jongere die in de VA heeft gezeten gaf aan dat hij aan het

begin dacht dat de jeugdbeschermer zou beslissen of hij een vergunning kreeg. Alle jongeren gaven aan dat ze naast het volgen van onderwijs niet veel deden of doen tijdens de VA. Een jongere in de VA gaf aan: "Ik ga naar school en dat is het eigenlijk." In figuur 3 is te zien dat het merendeel van de jongeren geregeld naar school gaat. Een jongere gaf aan niet naar school te gaan: "Ik ga naar school en denk aan mijn proces, waardoor ik me niet kan concentreren. Daarom blijf ik ook maar slapen." De andere vier jongeren zien het volgen van onderwijs als een manier om hun gedachten op andere zaken te richten, maar gaven ook aan het lastig te vinden om zich te concentreren op school. Daarnaast gaven alle jongeren aan dat ze meer naschoolse activiteiten willen ondernemen.

Twee van de vijf jongeren gaven aan dat zij met iemand uit hun sociale netwerk praten over de VA. De andere drie jongeren gaven aan dat zij met vrienden over andere zaken praten: "Ik heb wel vrienden, waarmee ik kan praten. Ik praat vooral met vrienden over wat ik vandaag ga eten of wat ik vandaag ga doen." Een jongere die in de VA heeft gezeten gaf aan dat hij vrienden heeft, maar dat zij ook allemaal problemen hebben, waardoor hij niet met hen over zijn problemen praat. Een jongere vertelt over zijn familie: "Ik maakte me zorgen om mijn vader, omdat hij in Israël zat en ik zat in de VA, daarom maakte ik mij nog meer zorgen om hem. Ik heb wel alles verteld aan mijn vader." In figuur 3 wordt weergegeven dat drie jongeren een vertrouwensfiguur hebben: "Ik kon met vrienden en landgenoten die in de buurt zijn over de situatie praten. Het was voor mij een uitlaatklep om er met hen over te kunnen praten, omdat zij er ook vanaf weten. Van dat onderwerp. Met anderen had het weinig zin. Zij konden toch niets voor mij doen."

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat alle jongeren stress, wanhoop en onmacht ervaren tijdens de VA. Alle jongeren gaven aan dat zij tijdens de VA bang zijn voor hun toekomst. Een jongere die in de VA zit omschrijft zijn situatie als volgt: "Ik had stress, tijdens het wachten. Ik had vrienden en zij kregen een negatieve beschikking door de IND. En zij bleven tot ze achttien jaar waren en toen gingen ze weg. Ik ben ook bang dat als ik achttien ben dat ik dan ook weg moet. Ik weet dan niet waar ik moet wonen." Een andere jongere gaf aan: "Ik heb een probleem en kom uit een ander land en ik vertel alles en de IND zegt dat ik lieg dan word je gek." Een andere jongere beschrijft de periode gedurende de VA als: "Nu is alles stress, als ik wakker wordt stress, ga ik slapen stress."

4.2 Wat zijn de behoeften van AMV'ers tijdens de VA?

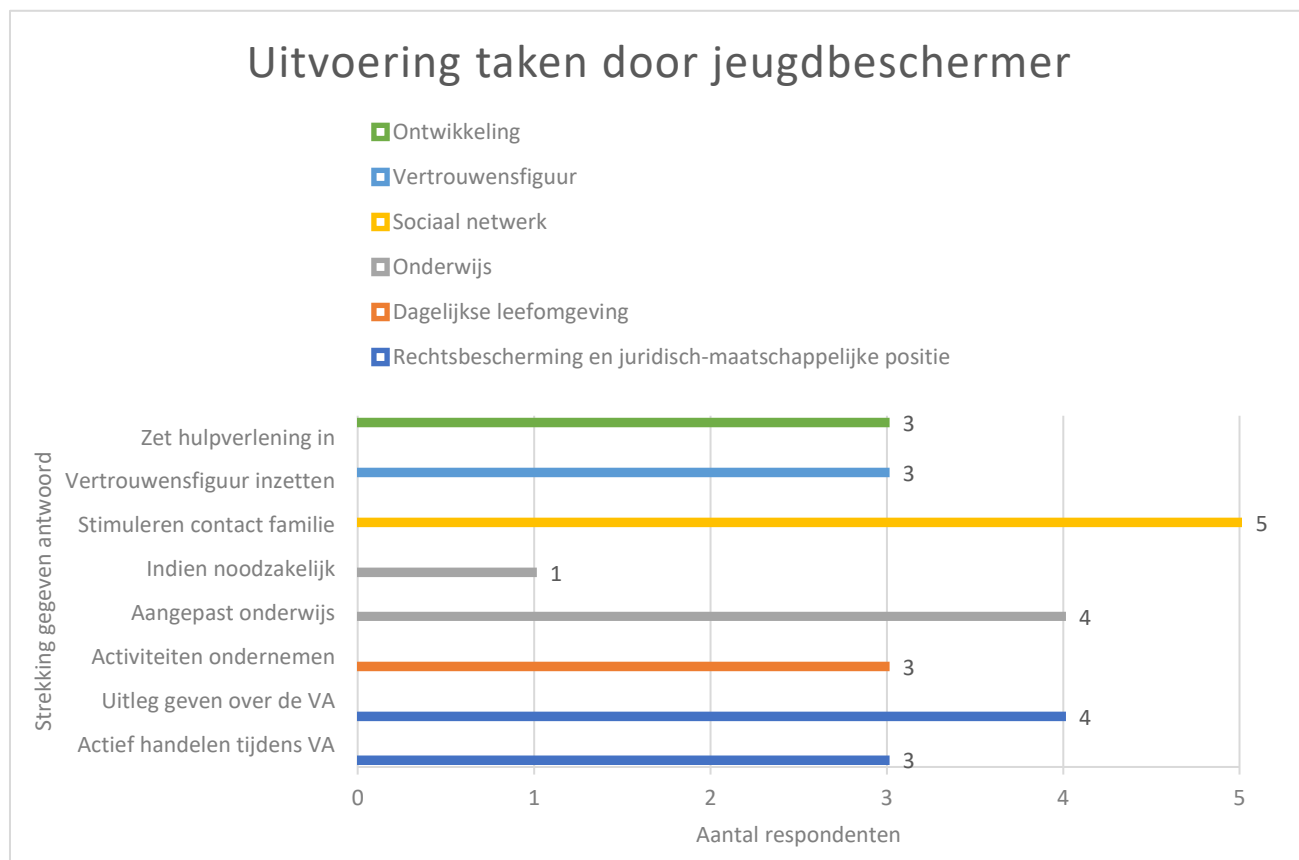
Figuur 4 Resultaten Behoeften AMV'ers

Op het gebied van rechtsbescherming (figuur 4) gaven de jongeren aan dat alleen de IND iets voor hen kan betekenen in de VA. Daarnaast gaf een jongere aan dat hij niet zou weten wat de jeugdbeschermers zou kunnen doen om zijn spanning weg te nemen: “Wat ze konden doen hebben ze gedaan. Gesprekken gevoerd en hoop gegeven.” In figuur 4 is te zien dat drie jongeren hebben aangegeven dat zij meer informatie willen over wat de VA betekent. Alle jongeren gaven aan dat zij behoefte hebben aan meer afleidende activiteiten, zoals sport: “Afleiding zou helpen. Sporten en hoofd leeg maken. Geen procedure in je hoofd en met vrienden.”

Op het gebied van onderwijs gaven de jongeren aan: “Ik wil ook studeren en leren dat vind ik leuk, maar het is druk in mijn hoofd, daarom kan ik niet leren. In Afghanistan kon ik goed leren en schrijven. In het eerste jaar kon ik ook goed leren, maar nu... nee.” Verder gaf hij aan dat hij graag zou willen leren om auto's te spuiten voor het geval hij niet in Nederland mag blijven. Twee van de vijf jongeren willen niet praten over de VA als zij stress ervaren: “Iedereen heeft zijn eigen problemen. We proberen het niet erger te maken. Als het nodig is praten we met elkaar en als het niet nodig is dan laten we het daar bij.”

Alle jongeren gaven aan dat zij behoefte hebben aan duidelijkheid: “Op dit moment zit ik te wachten op mijn beslissing. Als ik een toelating krijg dan ben ik daar blij om en zo niet dan moet ik kijken of ik ergens anders naartoe kan gaan. Op dit moment is het niet anders.”

4.3 Hoe voeren jeugdbeschermers de huidige juridische en pedagogische taken uit tijdens de VA?

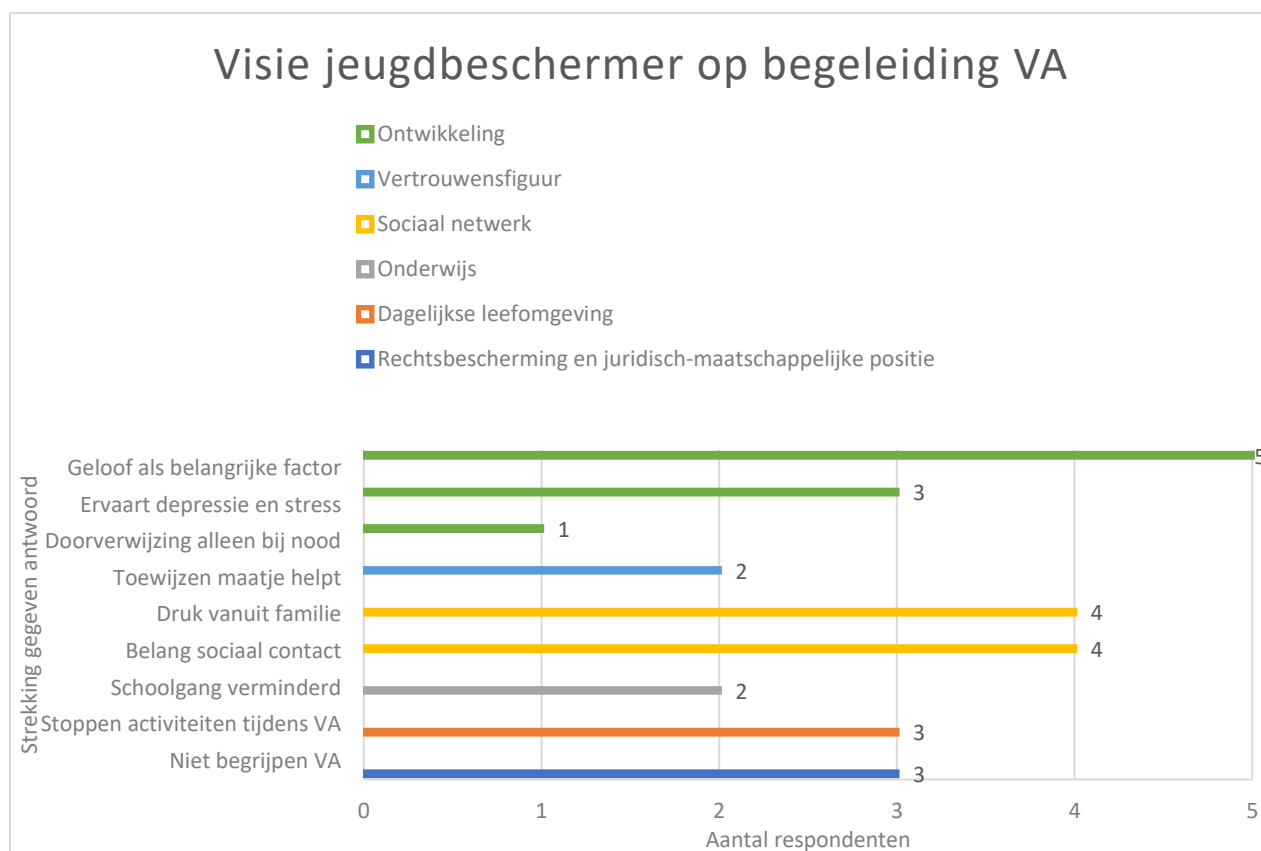

Figuur 5 Resultaten Uitvoering taken door jeugdbeschermers

In figuur 5 is te zien dat op het gebied van rechtsbescherming en juridisch-maatschappelijke positie door de jeugdbeschermers wordt aangegeven dat zij actief handelen tijdens de VA. Tijdens het interview gaven de jeugdbeschermers aan dat zij dit doen door het achterhalen van de reden van de VA en door middel van het aansporen van de jongeren om contact te zoeken met de familie om documenten aan te leveren. Daarnaast gaven de jeugdbeschermers aan dat zij uitleg geven aan de jongeren over de VA. In figuur 5 is te zien dat het merendeel van de jeugdbeschermers hebben aangegeven zij de jongeren in het dagelijks leven in de VA stimuleren om activiteiten te ondernemen. Zo gaf een van de respondenten aan: “Je ziet vaak dat jongeren zich gaan isoleren. Ik ga dan het gesprek aan en vraag wat zij leuk vinden om te doen om hen te stimuleren om mee te doen.” Op het gebied van onderwijs hebben jeugdbeschermers aangegeven dat zij preventief afspraken maken met school om een vrijstelling of aangepaste regeling voor de jongeren te treffen tijdens de VA. Een van deze jeugdbeschermers gaf aan dat hij dit alleen doet als het echt niet goed gaat met het de jongere: “We hebben er wel voor gezorgd dat er meer samenwerking is tussen het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) en de Internationale Schakelklas (ISK), want de ISK weet dat er heel veel jongeren uitgeprocedeerd zijn of in de VA zitten en dat zij net even wat anders nodig hebben.”

Op het gebied van sociaal netwerk hebben de jeugdbeschermers aangegeven: "Zodra je een jongere in de VA hebt, zoek je ook contact met de familie van de jongere. Het gezin of het netwerk vertelt je dat hij moet wachten de komende periode, totdat hij duidelijkheid krijgt." Jeugdbeschermers gaven tijdens het interview aan een vertrouwenspersoon in te zetten indien het niet goed gaat met de jongere. Het merendeel van de jeugdbeschermers heeft wel eens hulpverlening ingezet bij jongeren in de VA. De meest genoemde reden voor hulpverlening is stress en depressie. Tevens hebben de jeugdbeschermers aangegeven dat zij in aanraking zijn gekomen met jongeren die zichzelf beschadigen door de gevolgen van de stress: "Je ziet wel als een jongere onrustig is, labiel is of stress heeft. Als de jongere dat niet uit dan ben je soms te laat."

4.4 Wat is de visie van jeugdbeschermers op de begeleiding tijdens de VA?

Figuur 6 Resultaten Visie jeugdbeschermer op begeleiding VA

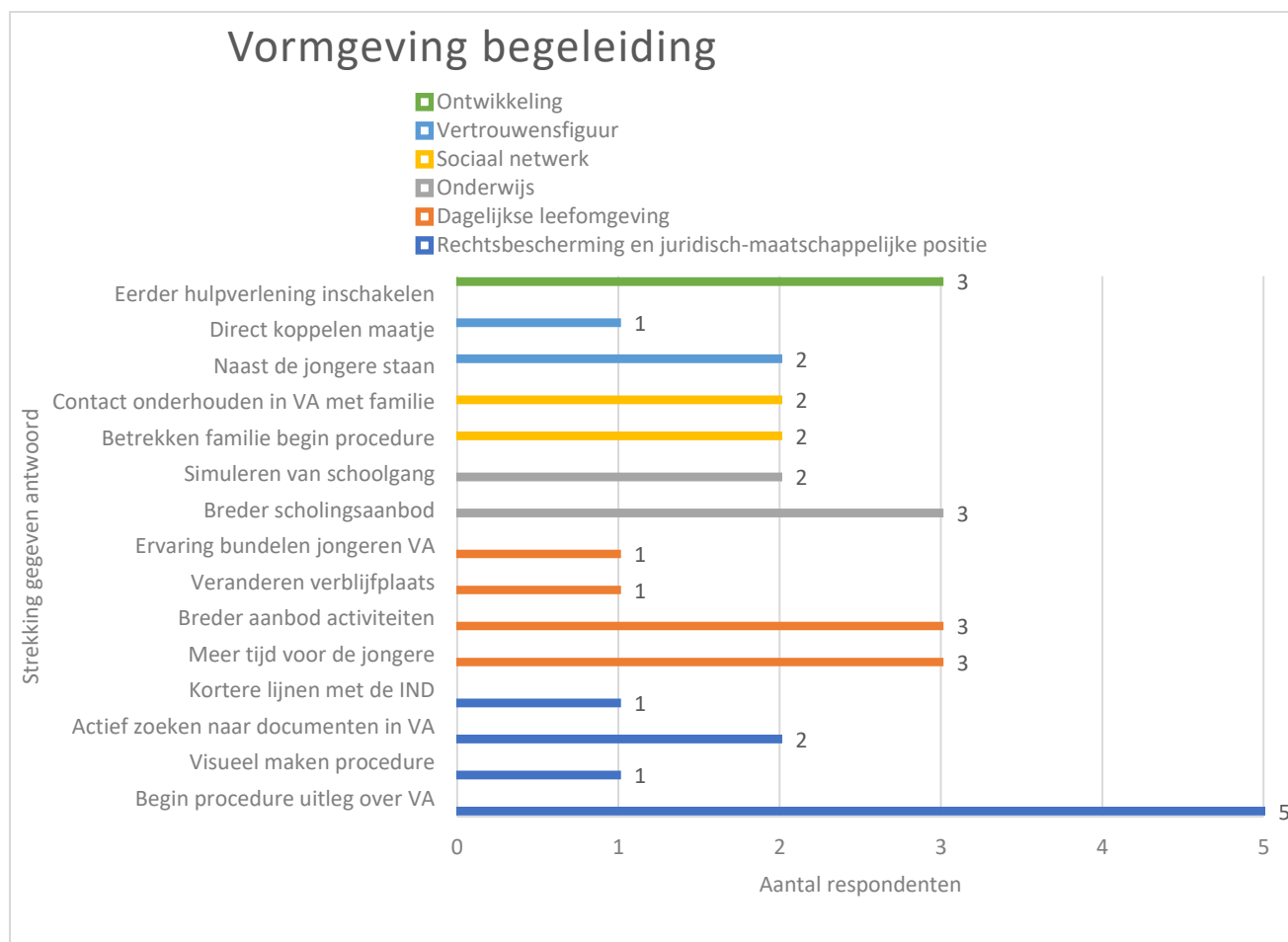
Op het gebied van rechtsbescherming en juridische-maatschappelijke positie (figuur 6) hebben jeugdbeschermers aangegeven het idee te hebben dat jongeren niet begrijpen wat de VA inhoudt: “Ik heb het idee dat een groot deel van de jongere niet begrijpt wat de procedure precies is. Ze komen vaak uit landen waar documenten niet belangrijk zijn en dan komen ze in een land waar papieren belangrijker zijn dan een mens.” In figuur 6 is te zien dat de jeugdbeschermers aangaven dat de jongeren in de VA vaak stoppen met activiteiten die zij deden. De reden hiervoor is stress en depressie. Op het gebied van onderwijs werd door de jeugdbeschermers aangegeven dat zij zien dat de schoolgang van de jongeren tijdens de VA vermindert. Zij wijten dit aan de gevolgen van stress over de procedure. De jeugdbeschermers hebben aangegeven dat zij voor grote veranderingen afhankelijk zijn van de gemeente: “Wij, als jeugdbeschermers, kunnen voor de gemeente of school een beeld schetsen hoe het vormgegeven kan worden maar we zijn wel afhankelijk.”

De jeugdbeschermers gaven, als visie op sociale contacten, het belang van het hebben van sociaal contact weer. Als reden gaven de jeugdbeschermers merendeels aan dat familie en vrienden kunnen fungeren als mentor of maatje in het leven van de jongeren. Jeugdbeschermers hebben ook aangegeven dat contact met de familie voor druk kan zorgen: “Wat ik bij veel jongeren merk is dat zij de druk voelen vanuit de familie om waar te maken dat zij een vergunning hebben gekregen.” De jeugdbeschermers denken dat het inzetten van een maatje kan fungeren als vertrouwensfiguur voor de jongeren in de VA. Tevens vertelden zij dat maatjes momenteel

worden ingezet wanneer de jongere een positieve beschikking heeft of wanneer het heel slecht gaat met de jongere.

De jeugdbeschermers hebben aangegeven dat er meestal eerst iets mis moet gaan voordat naar hulpverlening gekeken wordt. Een jeugdbeschermer gaf aan dat het bieden van hulpverlening aan jongeren in de VA lastig is door de juridische positie waar zij in verkeren: “Jongeren zonder vergunning zijn moeilijk te plaatsen in hulpverlening maar het zou er meer moeten zijn.” Alle jeugdbeschermers gaven aan dat geloof een belangrijke rol speelt voor de jongeren in de VA.

4.5 Hoe zou de begeleiding, volgens jeugdbeschermers, vormgegeven kunnen worden om aan te sluiten bij de behoeften van AMV'ers in de VA?

Figuur 7 Resultaten Vormgeving begeleiding

Alle jeugdbeschermers gaven tijdens het interview aan dat zij in het begin van de procedure al duidelijkheid geven aan de jongere over de VA. In figuur 7 is te zien dat een jeugdbeschermer aangaf dat door het uittekenen van de procedure deze meer visueel wordt gemaakt voor de jongeren. Daarnaast gaven jeugdbeschermers aan dat in de VA direct actief opzoek moet worden gegaan naar documenten van de jongere: “Ik weet uit ervaring dat veel voogden wachten op een reactie van de IND en dan kan je zo 10 tot 15 maanden wachten voordat je weet wat je moet hebben.” Ook gaf men aan dat het belangrijk is dat alle gehoren bijgewoond worden. “Als je iets zou moeten verbeteren is het wel dat elke jongeren zou moeten worden bijgewoond tijdens een gehoor.” Ook worden korte lijnen met de IND genoemd om het proces te versnellen in extreme stres gevallen (figuur 7).

Op het begeleidingsgebied ‘dagelijkse leefomgeving’ wordt als vormgeving het veranderen van de verblijfplaats genoemd en het meer tijd vrijmaken voor de jongere. Daarnaast geven de jeugdbeschermers aan dat zij een breder aanbod aan activiteiten willen organiseren: “Er wordt gauw voetbal aangeboden, maar sommige jongeren willen wel iets anders doen, ik vind wel dat de mentoren mogen kijken van hé, wat zijn de mogelijkheden daarvoor.” Een andere

jeugdbeschermer stelt dat er een bundeling kan komen met ervaringen van verschillende jongeren die in de VA hebben gezeten in vorm van een boek of korte film. Zo stelt de jeugdbeschermer in het interview: “Er zijn natuurlijk een heleboel jongeren geweest die VA zijn gezonden. Misschien is het goed om dit te bundelen en dat jongeren daarover zelf iets kunnen zeggen.”

In figuur 7 is weergegeven dat drie van de vijf jeugdbeschermers een breder scholingsaanbod willen aanbieden aan jongeren in de VA: “Juist voor deze doelgroep is het belangrijk om een andere manier van scholing aan te bieden zoals Engelse taal en praktijkvakken.” Op het gebied van sociale contacten dient gelijk contact opgenomen te worden met de familie van de jongere: “Ouders vanaf het begin betrekken bij de uitkomst van de procedure en vragen: wat gaan we doen als het niet lukt?” Daarnaast gaf een jeugdbeschermer aan dat, door middel van het aanbieden van meer groepsactiviteiten en sport de jongeren meer mensen leren kennen. Op het gebied van vertrouwensfiguren gaven de jeugdbeschermers aan dat een maatje sneller gekoppeld moet worden aan de jongere, en dat de jeugdbeschermers zelf meer naast de jongeren staan: “Voor de ideale begeleiding zou ik zeggen dat er een maatje ingezet moet worden vanaf het begin, die je ook kan inzetten en een band met de jongere heeft en de jongere kent. Zo kan de jeugdbeschermer zich meer richten op de juridische taken en is er een maatje die naast de jongere staat.” Het merendeel van de jeugdbeschermers gaf aan dat sneller hulpverlening ingezet mag worden voor jongeren waarmee het niet goed gaat.

Hoofdstuk 5 Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt de conclusie, discussie en aanbevelingen weergegeven. In de conclusie is antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. De discussie bevat een kritische blik van de onderzoekers op de validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de resultaten van dit onderzoek. Daarnaast wordt ingegaan op de betekenis van de resultaten op de relatie tot de organisatie en maatschappelijke ontwikkelingen. Vervolgens wordt gekeken wat de bijdrage van dit onderzoek is aan de verbetering van het sociaal werk. Ten slotte zullen aanbevelingen gegeven worden aan de jeugdbeschermers bij Nidos Groningen.

5.1 Conclusie

Vanuit het praktijkonderzoek is door de AMV'ers en de jeugdbeschermers antwoord gegeven op de hoofdvraag: 'Wat zijn de behoeften van AMV'ers in de VA en wat zijn de mogelijkheden in de juridische en pedagogische taken van de jeugdbeschermers bij Nidos Groningen om op basis van deze inzichten de leefomstandigheden van AMV'ers te optimaliseren?'

Uit de resultaten blijkt dat AMV'ers behoefte hebben aan duidelijkheid over de VA door uitleg te krijgen over het verloop van de procedure, over wat zij kunnen doen om het proces te bevorderen en over de opties voor hun toekomst. Indien zij over genoeg informatie beschikken omtrent de VA, hebben de AMV'ers geen behoefte om over de VA te praten. Dit verhoogd alleen de onrust die de jongeren ervaren. Daarnaast hebben zij meer behoefte aan activiteiten die afleiding bieden, omdat zij deze momenteel als niet toereikend ervaren. Ook hebben de jongeren behoefte aan het uitvoeren van een sport en het volgen van vakken op school die aansluiten bij hun interesses. Ten slotte hebben de jongeren behoefte om te praten met mensen die hetzelfde hebben meegemaakt als zij.

Uit de resultaten kan geconcludeerd worden dat de mogelijkheden in de juridische- en pedagogische taken van de jeugdbeschermers aan het begin van de procedure van de jongere meer gericht moet zijn op de VA, zodat zij voorbereid zijn als zij in de VA terecht komen. De jeugdbeschermers pleiten voor het zoeken naar contact met de ouders en hen bij de procedure te betrekken om de druk vanuit het thuisfront te verminderen. Daarnaast willen zij in de begeleiding samen met de jongeren actief opzoek gaan naar documenten om de procedure te versnellen en de kans op afwijzing te verkleinen. Tevens pleiten de jeugdbeschermers voor een breder aanbod qua (sport)activiteiten voor de jongeren, zodat zij meer afleiding hebben en andere jongeren ontmoeten om sociale contacten op te bouwen. Tevens zien de jeugdbeschermers graag een aangepast schoolprogramma voor jongeren in de VA dat gericht is op de praktijk. De jeugdbeschermers zouden een maatje willen koppelen aan de jongere in de VA die begrijpt waar de jongere doorheen gaat. Op deze manier hebben de jeugdbeschermers meer tijd voor het uitvoeren van de juridische taken. Ten slotte zouden de jeugdbeschermers in hun begeleiding eerder passende hulpverlening willen toewijzen aan de jongeren.

5.2 Discussie

In de discussie wordt teruggeblikt naar het onderzoeksproces. Hierbij wordt de validiteit, bruikbaarheid en betrouwbaarheid van het onderzoek kritisch onder de loep genomen en er wordt gekeken hoe deze factoren het onderzoek, het meetinstrument en de gegevensverzameling hebben beïnvloed. Daarnaast worden de resultaten uit het praktijkonderzoek onderbouwd aan de hand van literatuur en wordt betekenis gegeven aan de resultaten uit het onderzoek voor de instelling en het sociaal werk.

5.2.1 Onderzoek

In hoofdstuk 3 staat beschreven hoe de onderzoekers de validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid waarborgen in het onderzoek. Zo beschrijven de onderzoekers dat zij vijf jeugdbeschermers en vijf AMV'ers hebben geïnterviewd. Omdat niet alle jeugdbeschermers bij Nidos Groningen jongeren in de VA begeleiden of hebben begeleid, konden de onderzoekers slechts enkele jeugdbeschermers vragen voor de respondentengroep. De onderzoekers hebben uiteindelijk vijf jeugdbeschermers geïnterviewd, maar zouden voor een hogere validiteit en bruikbaarheid van het onderzoek graag meer jeugdbeschermers hebben geïnterviewd. Daarnaast waren de onderzoekers afhankelijk van de jongeren die te maken hebben of hebben gehad met de VA. Hierdoor hebben de onderzoekers geen vrouwelijke AMV'ers kunnen interviewen, omdat er momenteel bij Nidos Groningen zich voornamelijk mannelijke AMV'ers in de VA bevinden. Doordat de respondentengroep 'AMV'ers' en 'AMV'ers in de VA' overeenkomt met het merendeel van de jongeren in de VA, zijn de resultaten van dit onderzoek een adequate afspiegeling.

De onderzoekers konden, vanwege de kritische psychische toestand waarin sommige AMV'ers in de VA zich bevonden, een aantal jongeren niet interviewen, omdat dit de psychische gesteldheid van de jongeren zou kunnen verergeren. Dit betekent dat de onderzoekers vooral de AMV'ers hebben geïnterviewd die relatief goed over de VA konden praten en naar omstandigheden goed functioneren. De behoeften van deze jongeren kunnen afwijken van de behoeften van de jongeren die niet goed functioneren in de VA. De onderzoekers zijn van mening dat dit gegeven de ernst van de gevolgen van de VA inzichtelijk maakt. De onderzoekers hebben de behoeften van 'AMV'ers' en 'AMV'ers in de VA' met verschillende achtergronden, opvanglocaties en jeugdbeschermers kunnen meten. Dit betekent dat de validiteit van het onderzoek, zoals opgesteld in hoofdstuk 3 is gewaarborgd.

5.2.2 Onderzoeksinstrument

De onderzoekers geven in hoofdstuk 3 aan dat zij in het praktijkonderzoek gebruik hebben gemaakt van een half-gestructureerd interview. De reden die hiervoor werd gegeven is dat de onderzoekers op deze manier ruimte hebben geboden aan de respondenten om hun verhaal te doen. Tevens heeft deze manier van interviewen de onderzoekers de mogelijkheid geboden om door te vragen. De onderzoekers zijn van mening dat, door het interviewen aan de hand van een topiclijst, er genoeg structuur ontstond om een interview vorm te geven. Echter, doordat bij elk interview, in tegenstelling tot een gestructureerd interview, andere vragen werden gesteld, werden ook andere antwoorden gegeven. Hierdoor konden de onderzoekers niet uitsluiten dat jeugdbeschermers ergens exact hetzelfde of totaal verschillend over dachten. Wel hebben de onderzoekers de topiclijst gekaderd aan de hand van de juridische en pedagogische taken, waardoor alle begeleidingsgebieden aan bod zijn gekomen. De onderzoekers hebben ook een

aantal voorvragen in de topiclijsten opgenomen. Deze voorvragen bevatte bij de respondentengroep 'AMV' en 'AMV in VA' onder andere: geslacht, leeftijd, land van herkomst en de reden van de vlucht. Omdat de onderzoekers merkten dat de AMV'ers het moeilijk vonden om te plaatsen waarvoor en vanuit welke organisatie de onderzoekers precies kwamen, hebben de onderzoekers besloten de reden van de vlucht uiteindelijk niet te vragen aan deze twee respondentengroepen. Doordat de respondenten soms niet goed begrepen in welk kader het interview afgenomen werd, kan het zijn dat er sociaal correcte antwoorden gegeven zijn door de respondentengroep. Dit kan de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van het interview hebben beïnvloed. De onderzoekers merkten tijdens het interview met de respondentengroep 'AMV' en 'AMV in VA' ook dat de jongeren het lastig vonden om te benoemen wat de taken van de jeugdbeschermers waren omdat zij weinig inzicht hebben in wat de jeugdbeschermers voor hen doet en kan betekenen. Hierdoor konden sommige vragen, die gericht waren op de vormgeving van de begeleiding, niet gesteld worden. Uiteindelijk hebben de onderzoekers ervoor gekozen om de deelvraag over de visie op vormgeving van de begeleiding voor de AMV'ers weg te laten en dieper in te gaan op de behoeften zodat er concreet antwoord gegeven kon worden op de hoofdvraag.

5.2.3 Gegevensverzameling

De onderzoekers hebben de omgeving van de jeugdbeschermers, waarbinnen het interview werd afgenomen, afgeschermd voor anderen en omgevingsgeluiden. Dit zorgde voor het tegengaan van geluiden en beïnvloeding van buitenaf. Echter, werd soms toch op de deur geklopt door een andere medewerker van de instelling. Dit gegeven kan invloed hebben gehad op de resultaten van het interview. Bij de respondentengroep 'AMV' en 'AMV in de VA' waren de onderzoekers afhankelijk van de locatie die aangeboden werd vanuit de huisvesting waar de jongeren verbleven. De onderzoekers zijn naar de instelling, waar de jongeren verbleven, gegaan omdat dit de omgeving is die zij kennen en waar zij vertrouwd mee zijn. De onderzoekers vonden dit belangrijk, zodat de jongeren zich op hun gemak voelden tijdens het beantwoorden van de interviewvragen. Op deze manier hebben de onderzoekers de betrouwbaarheid van de antwoorden verhoogd. Tevens werd aan het begin van het interview gevraagd of de onderzoekers een geluidsopname mochten maken van het interview zodat zij tijdens het interview niet mee hoefden te schrijven en zich meer konden richten op non-verbale communicatie tijdens het interview. Door het maken van een opname, zijn de antwoorden zonder directe interpretatie verwerkt en geanalyseerd door twee onderzoekers. Op deze manier hebben de onderzoekers ervoor gezorgd dat de resultaten een feitelijke weergave is van de gegeven antwoorden uit de interviews. Dit heeft de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de resultaten verhoogd.

Door gebruik te maken van een tolk in het contact met de jongeren, hebben de onderzoekers indirect met de jongeren gesproken. De onderzoekers hebben geen invloed op welke manier of wat de tolk precies tegen de jongeren heeft gezegd en heeft vertaald. De onderzoekers zijn van mening dat dit gegeven de bruikbaarheid van de resultaten niet aantast, maar de betrouwbaarheid van de gegeven antwoorden wel kan beïnvloeden. De onderzoekers zijn erg tevreden over de manier hoe zij in contact zijn gegaan met de AMV'ers. Zo hebben zij gebruik gemaakt van de handvatten omtrent gespreksvoering vanuit de opleiding en hebben zij hun cultuursensitiviteit die zij hebben opgedaan tijdens hun stage en opleiding.

5.2.4 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzichten te krijgen in de behoeften van AMV'ers in de VA en de mogelijkheden in de taken van de jeugdbeschermers. Op basis van deze inzichten zullen aanbevelingen gegeven worden aan Nidos Groningen om de juridische en pedagogische taken aan te laten sluiten op de behoeften van AMV'ers, zodat de leefomstandigheden van AMV'ers worden geoptimaliseerd. Met de bevindingen uit de conclusie en de wijze waarop het onderzoek uiteindelijk is vormgegeven kan geconcludeerd worden dat de doelstelling grotendeels behaald is. De respondenten die in het onderzoek zijn geïnterviewd, zijn representatief voor het merendeel van de jongeren die in de VA zit of heeft gezeten. Echter, hebben de onderzoekers niet de AMV'ers geïnterviewd die door de VA een slechte psychische gesteldheid hebben. Hierdoor zijn de behoeften van deze groep jongeren met dit onderzoek niet in kaart gebracht.

5.2.5 Resultaten in verhouding tot de literatuur

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat AMV'ers aangeven dat niemand iets voor hen kan doen, door de afhankelijkheid van de IND. Dit kan worden verklaard vanuit het literatuuronderzoek, waarin naar voren komt dat de gevolgen van de VA de grootste belemmerende factor is, omdat AMV'ers behoefte hebben aan een helder toekomstperspectief (Oppdedal & Isdoe, 2015). Tevens is uit het literatuuronderzoek naar voren gekomen dat de pedagogische taak van de jeugdbeschermers erop gericht is de jongeren actief en productief te laten deelnemen aan sociale verbanden binnen de samenleving (Spinder & Van Hout, 2008). Uit het praktijkonderzoek blijkt de complexiteit van deze taak. De jeugdbeschermers en jongeren pleiten voor meer activiteiten, zowel op het gebied van sport en onderwijs, die aansluiten bij de behoeften van de jongeren. De vraag is of dit vanuit de overheid gefinancierd kan worden. Dit geldt tevens ook voor het toewijzen van passende hulpverlening aan de jongeren. Het aanbod moet beschikbaar zijn, voordat de jeugdbeschermers hierin stappen kunnen ondernemen.

Op organisatorisch gebied is vanuit het praktijkonderzoek gebleken dat jeugdbeschermers meer tijd aan de jongeren in de VA willen besteden om naast de jongere te willen staan gedurende het proces. Het gebrek aan tijd voor deze taken komt ook naar voren uit het praktijkonderzoek. Het blijkt dat de juridische taken veel tijd eisen van de jeugdbeschermers. Ook is gebleken uit het praktijkonderzoek dat jeugdbeschermers hebben aangegeven dat zij het idee hebben dat de jongeren niet weten welke taken de jeugdbeschermers uitvoeren. Dit kan onderbouwd worden vanuit het literatuuronderzoek, waarin naar voren komt dat de methodiek die Nidos hanteert geen taken kent die gericht zijn op het inspelen op het wachten tijdens de VA (Spinder & Van Hout, 2008). Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat de jeugdbeschermers voornamelijk handelen op basis van hun kennis en ervaringen. De onderzoekers zijn van mening dat, het niet hebben van een methode die gericht is op de VA, voor onduidelijkheid kan zorgen betreffende de taken van de jeugdbeschermers. Dit is voelbaar voor de jeugdbeschermers en de jongeren. Uit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat Nidos van mening is dat door het betrekken van de jongere bij de geboden hulp, dit bijdraagt aan de zelfstandigheid van de jongere (Nidos, 2018a). De jongeren geven echter in het praktijkonderzoek aan dat zij meer informatie willen over wat zij kunnen doen om het proces te bevorderen, het verloop van de procedure en informatie over de opties voor hun toekomst. Uit de resultaten blijkt dat dit voor de jongeren nog onvoldoende wordt gedaan. Daartegenover staat dat de jongeren, in het praktijkonderzoek, hebben aangegeven dat zij zich enorm gestrest en onderdrukt voelen wanneer zij met de jeugdbeschermers of advocaat in gesprek gaan, omdat zij niet weten wat

besproken gaat worden. Dit kan vanuit het literatuuronderzoek op verschillende manieren worden verklaard. Ten eerste blijkt het literatuuronderzoek dat de druk om welvarend te zijn en het op korte termijn realiseren van gezinshereniging hoog is, vanuit henzelf en de familie. De druk die de jongeren ervaren veroorzaakt onder andere stress (Bronstein & Montgomery, 2011). Ten tweede blijkt dat de jeugdbeschermers, naast de IND en advocaat, de enige 'messenger' is voor de jongeren. Dit gegeven kan spanning met zich meebrengen en de begeleidingsrelatie belemmeren. Ten derde is uit het internationale artikel van Oppdedal & Isdoe (2015) gebleken dat AMV'ers die nog geen antwoord op hun asielaanvraag hebben gekregen meer lichamelijke en psychische klachten ervaren dan andere vreemdelingen. Deze belemmerende factoren kunnen ook de begeleiding in de weg staan.

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat AMV'ers over het algemeen over veel veerkracht beschikken. Volgens Van Schie (2017) dient de begeleiding hierop in te spelen. Veerkracht betreft ook een sociaal proces, waarbinnen steun van anderen, zoals familie en vrienden, het herstel en opbouw van de veerkracht kunnen versterken (Van Schie, 2017). Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat de jongeren aangeven met hun netwerk weinig tot niet over de VA te praten, omdat iedereen met hetzelfde probleem kampt. De oplossing die door de jeugdbeschermers hiervoor wordt aangereikt is om een maatje te koppelen aan de jongeren in de VA die begrijpt waar de jongeren doorheen gaan. Dit zou volgens de literatuur de veerkracht kunnen versterken.

5.2.6 Betekenis onderzoek voor het werkveld Social Work

Dit onderzoek draagt op verschillende niveaus bij aan de definiëring, legitimering en profilering van het werkveld van de sociaal werker. Zoals ook in de literatuur en het praktijkonderzoek weergegeven is, hebben kinderen die gevlucht zijn en vervolgens hebben moeten wachten op een van de belangrijkste beslissingen in hun leven het gevoel weinig regie te hebben over hun leven. Op microniveau draagt het onderzoek bij aan het nemen van de regie over het eigen leven door de jongere. In dit onderzoek is een stem gegeven aan de jongeren om hun eigen ideeën en visie te geven op de inrichting van de begeleiding die zij ontvangen vanuit Nidos. De organisatie geeft in haar visie aan dat zij streven naar het voeren van regie over de jongere zijn ontwikkeling naar zelfstandigheid. Deze taak wordt uitgevoerd door professionals die, met respect voor de eigen culturele achtergrond van de jongere, vanuit betrokkenheid en met specifieke deskundigheid het belang van de individuele jongere centraal stellen, de regie voeren over zijn ontwikkeling naar zelfstandigheid en ingrijpen wanneer die ontwikkeling op enigerlei wijze dreigt te stagneren (Nidos, 2018d). De onderzoekers concluderen dat de visie van de organisatie overeenkomt met de werkwijze en de doelstelling van dit onderzoek.

In dit onderzoek is niet alleen een stem gegeven aan de AMV'ers, maar ook aan de jeugdbeschermers. Door te vragen naar de mogelijkheden in de taken van de jeugdbeschermers in de begeleiding van de AMV'ers in de VA, hebben de bevindingen van dit onderzoek een bijdrage geleverd aan de jeugdbeschermers - cliënt relatie binnen Nidos Groningen. De jeugdbeschermers werden met de interviews uitgenodigd om na te denken over de huidige begeleiding van de AMV'ers in de VA en hoe zij deze zouden willen optimaliseren. Door de jeugdbeschermers op metaniveau te laten nadenken over hun eigen taken en handelen als jeugdbeschermers en als sociaal werker, worden de medewerkers zich bewust van de vele verschillende invalshoeken van betrokkenen waar een sociaal werker mee te maken krijgt. Deze

manier van denken draagt bij aan de visie die Nidos hanteert op de scholing van haar medewerkers. Nidos streeft immers naar een actieve manier van inspelen op de ontwikkelingen van interne en externe onderzoeken. Dit betekent dat de bevindingen uit dit onderzoek als scholingsmateriaal kan dienen voor Nidos haar jeugdbeschermers. Op deze manier dragen de bevindingen van dit onderzoek op meso-niveau bij aan de profilering en definiëring van het werken als jeugdbeschermer.

De onderzoekers zijn van mening dat de bevindingen van dit onderzoek op macroniveau en op het gebied van maatschappelijke ontwikkelingen slechts een 'pleister op de zere wonde leggen'. De bevindingen uit het onderzoek en de literatuur geven weer dat de AMV'ers die in de VA verkeren door de onzekerheid die zij ervaren stilstaan in hun ontwikkeling en depressieve- en stres gerelateerde klachten ervaren. Uit het praktijkonderzoek werd reeds duidelijk dat de jongeren denken dat alleen de IND echt iets voor hen kan betekenen. De juridische aspecten van het probleem zijn afhankelijk van de Europese en Nederlandse wetgeving en zijn niet onder hen op te lossen.

Nederland heeft, net als 195 andere landen die aangesloten zijn bij de Verenigde Naties, hun handtekening gezet onder het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het verdrag bestaat uit 54 artikelen waarin de rechten van het kind zijn vastgelegd (Kinderrechten, 2013). In het 'General Comment nr. 14' (Kinderrechten, 2013) worden door de 'Committee on the rights of the children' de rechten van het kind beschreven in relatie tot overheidsinstellingen, bedrijven en organisaties. Het comité vraagt aan de hand van verschillende artikelen aandacht voor het feit dat kinderen een andere tijdsbeleving hebben dan volwassenen. Vertragingen in procedures kan een nadelig effect hebben op de ontwikkeling en het welbevinden van het kind (Kinderrechten, 2013). Hierdoor dienen procedures of processen die van invloed zijn op het leven van het kind prioriteit te krijgen. Dit betekent dat de instellingen in een zo kort mogelijke tijd de procedure moeten afronden. De onderzoekers zijn van mening dat de rechten van het kind, zoals hierboven genoemd, in de VA niet worden nageleefd en nagestreefd. Uit de bevindingen van dit onderzoek en de literatuur is gebleken dat de VA kolossale gevolgen kan hebben voor de jongeren die het betreft. De onderzoekers zien de bevindingen uit dit onderzoek als repressief voor een emotioneel en complex probleem.

Artikel 25: The passing of time is not perceived in the same way by children and adults. Delays in or prolonged decision-making have particularly adverse effects on children as they evolve. It is therefore advisable that procedures or processes regarding or impacting children be prioritized and completed in the shortest time possible. The timing of the decision should, as far as possible, correspond to the child's perception of how it can benefit him or her, and the decisions taken should be reviewed at reasonable intervals as the child develops and his or her capacity to express his or her views evolves. All decisions on care, treatment, placement and other measures concerning the child must be reviewed periodically in terms of his or her perception of time, and his or her evolving capacities and development (Kinderrechten, 2013).

5.3 Aanbevelingen

Aan de hand van de bevindingen vanuit het literatuur- en praktijkonderzoek zijn aanbevelingen opgesteld voor de organisatie Nidos Groningen. De aanbevelingen worden per onderdeel weergegeven en toegelicht.

5.3.1 Een maatje koppelen

De jongeren hebben weinig personen in hun sociaal netwerk waarmee zij zich dusdanig vertrouwd voelen om gevoelige informatie te delen. De jeugdbeschermers geven aan dat, omdat zij niet de dagelijkse begeleiding uitvoeren, zij deze taak van vertrouwensfiguur niet op zich kunnen nemen. Een aanbeveling aan de jeugdbeschermers is dan ook om vanaf het begin van de VA een maatje in te zetten, die gericht op de culturele achtergrond, ondersteuning kan bieden aan de jongere op de begeleidingsgebieden waar de jeugdbeschermer deze niet kan bieden. Het maatje kan iemand zijn met een migratieachtergrond die de jongere kan ondersteunen in het vinden van een weg in de samenleving. Daarnaast kan het maatje iemand zijn die zelf in de VA heeft gezeten en de jongere hierin kan ondersteunen. Een belangrijke noot hierbij is dat het maatje bekwaam moet zijn om de jongere deze ondersteuning te bieden. Een screening van Nidos voordat het maatje gekoppeld wordt kan hierbij een optie zijn.

5.3.2 Informatie verschaffen

Uit het praktijkonderzoek is naar voren gekomen dat jongeren over weinig informatie beschikken over wat er tijdens de VA gebeurt, waarom zij in de VA zitten en wat zij kunnen doen om hun proces te bevorderen. Een aanbeveling aan Nidos Groningen is dan ook om de jongeren, waarbij het vermoeden bestaat dat het verzoek tot asiel door de IND wordt verlengd, samen met de advocaat in het begin van de procedure in te lichten over de VA. Op deze manier zijn de jongeren meer voorbereid op de VA en wat zij kunnen verwachten. Deze informatie kan op verschillende manieren gebracht worden. De informatie kan door middel van bijvoorbeeld een filmpje visueel worden gemaakt. Zo ziet de jongere dat deze niet de enige is die in de VA zit en dat er uiteindelijk een beschikking komt. Het filmpje kan in de taal die de jongere beheerst gesproken worden waardoor de informatie toegankelijker wordt gemaakt. Daarnaast kan de ervaring van verschillende jongeren gedurende de VA gebonden worden in bijvoorbeeld een folder of geplaatst worden op een website. Deze informatie dient vanaf het begin van de procedure door de jeugdbeschermer aangereikt te worden.

5.3.3 Anticiperen op de VA

In de VA kan het lang duren voordat de IND duidelijk maakt welke documenten zij aangereikt willen krijgen van de jongere, om het proces verder te beoordelen. Door aanwezig te zijn tijdens de gehoren van de jongere, kan sneller opgemaakt worden wat de reden is voor de VA. Vervolgens kan de jeugdbeschermer met de jongere en de advocaat in gesprek gaan over welke documenten de jongere kan aanleveren om zijn proces te bevorderen. Door in het begin van de VA zending hierop te anticiperen, is de kans groter dat dit de procedure van de jongere bevordert. Daarnaast zou het wenselijk zijn als Nidos kortere lijnen zou hebben met de IND bij specifieke zaken, zoals bij extreme stress. De zaak kan dan versneld behandeld te worden. Daarnaast zou het een goede zaak zijn als de jeugdbeschermers met de IND afspraken maken wanneer de gehoren plaatsvinden, zodat de jeugdbeschermer altijd bij de gehoren aanwezig kunnen zijn.

5.3.4 Direct contact zoeken met de familie

Met name de jeugdbeschermers hebben in het praktijkonderzoek aangegeven dat zij merken dat de druk vanuit de familie voor de jongere om te slagen in Nederland hoog is. Het wel of niet krijgen van een verblijfsvergunning heeft grote gevolgen voor de kans op gezinshereniging voor de familie. Door in het begin van de procedure contact op te nemen met de jongere zijn of haar familie, wordt de druk vanuit de familie voor de jongere verminderd. Het is raadzaam dat de jeugdbeschermer aan de familie uitlegt wat de kansen zijn op een positieve uitslag en wat andere opties zijn, zoals de VA. Daarnaast is het van belang dat er contact onderhouden wordt met de familie na belangrijke gesprekken zoals met de advocaat. Tevens kan, indien de vooruitzichten in de VA neigen naar een negatieve beschikking, met de familie overlegd worden wat de vervolgstappen zullen zijn voor de jongere. De jongere ervaart op deze manier meer steun vanuit de jeugdbeschermer en de familie in het land van herkomst weet wat er gebeurt en dat er iemand is die hun kind ondersteunt.

5.3.5 Breder aanbod activiteiten (ter afleiding)

Een punt dat zowel bij de jongeren als de jeugdbeschermers teruggekomen is in het praktijkonderzoek, is het organiseren van een breder aanbod van activiteiten voor de jongeren, zodat zij meer afleiding hebben tijdens de VA. Met name vanuit het COA is het activiteitenaanbod laag. Groepsactiviteiten zorgen ervoor dat de jongeren afleiding hebben en niet aan de VA hoeven te denken. Daarnaast dragen de groepsactiviteiten bij aan het vergroten van het sociaal netwerk van de jongeren. De jongeren gaven tijdens de interviews aan dat een breder aanbod van activiteiten bij hen hoog in het vaandel staat. Het is raadzaam dat de jeugdbeschermer bij Nidos Groningen met de contractpartners van Nidos in gesprek gaan om een breder aanbod van activiteiten op te stellen voor de jongeren in de VA.

5.3.6 Breder aanbod onderwijs

Op het gebied van onderwijs hebben de jeugdbeschermers, evenals enkele jongeren, aangegeven dat het belangrijk is om een andere manier van scholing aan te bieden aan de jongeren. Dit zou kunnen gaan om het leren van de Engelse taal en het aanbieden van meer praktijkvakken. Nidos kan zich hiervoor inzetten door met de scholen en de gemeente in gesprek te gaan en de urgentie hiervoor aan te geven.

5.3.7 Adequate doorverwijzing

Sommige jongeren die in de VA verkeren kampen met extreme stressverschijnselen of depressie. Zowel de jongeren als de jeugdbeschermers geven tijdens het praktijkonderzoek aan hier zelf last van te hebben, of dit in hun directe omgeving gezien te hebben. De aanbeveling voor de organisatie is om het accent te leggen op transculturele hulpverlening. Om escalaties van de jongeren te voorkomen, dienen de jeugdbeschermers in te kunnen zetten op hulpverlening. Zoals door verschillende jeugdbeschermers is aangegeven, is de westerse hulpverlening schaars gericht op de culturele achtergrond en beleving van de jongere. Door het inzetten van transculturele hulpverlening wordt er ingegaan op de belevingswereld van de jongeren en de drempel voor het aangaan van hulpverlening verlaagd.

5.3.8 Meer tijd voor uitvoeren pedagogische taken

Zowel de jeugdbeschermers als de jongeren geven aan dat zij meer aandacht en ruimte willen om te begeleiden of begeleidt te worden in de VA. Door de vele juridische taken die de

jeugdbeschermers uitvoeren schieten met name de pedagogische taken erbij in, zo wordt in het praktijkonderzoek aangegeven. De aanbeveling voor de organisatie is om meer tijd vrij te maken voor de pedagogische taken zodat de jeugdbeschermers de tijd en ruimte hebben om meer naast de jongere te kunnen staan en de pedagogische taken te kunnen uitvoeren (zoals het inzetten van een maatje, contact met de familie zoeken en het zorgen voor een breder aanbod van activiteiten/schoolaanbod). Dit kan verwezenlijkt worden door jongeren in de VA, vooral in het begin, zwaarder mee te laten tellen op de caseload.

5.3.9 Vervolgonderzoek

Een vervolgonderzoek kan zich richten op de liminele ruimte. Deze ruimte wordt gekenmerkt door een oude ruimte die een persoon heeft losgelaten maar waar nog geen nieuwe ruimte voor in de plaats is gekomen. Voor de jongeren die Nidos begeleidt geldt dit gegeven ook. Zij maken ingrijpende gebeurtenissen mee die doorlopen worden in verschillende stadia: afscheid, liminele ruimte en re-integratie (Beschermjassen, 2018). De onderzoekers signaleren ruimte voor verbetering op het gebied van kennis over deze liminele ruimte. Het vervolgonderzoek zal moeten verduidelijken wat deze ruimte inhoudt en wat de gevolgen zijn van deze liminele ruimte voor de jongeren in de VA. Uit de resultaten en de literatuur van dit onderzoek blijkt dat de jongeren in de VA veel stress ervaren vanwege de grote onzekerheid die in de periode van de VA heerst. Met de resultaten van het vervolgonderzoek kunnen handvatten worden gegeven hoe hulpverleners om moeten gaan met jongeren en volwassenen die in deze liminele ruimte verkeren.

Bronnenlijst

- Bean, T., Mooijart, A., Eurelings-Bontekoe, E., & Spinhoven, P. (2006). *Validation of the Child Behavior Checklist for Guardians of Unaccompanied Refugee Minors*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van www.childmigration.net/Bean_06
- Beschermjassen. (2018). *Over het model 'Beschermjassen': Het model 'Beschermjassen' is opgebouwd uit een theoretisch deel en een praktisch deel*. Geraadpleegd op 15 mei 2018, van <https://www.beschermjassen.nl/over-ons/over-model-beschermjassen/>
- Bronstein, I., & Montgomery, P. (2011). *Psychological Distress in Refugee Children: A Systematic Review*. Geraadpleegd op 12 maart 2018, van <https://link-springer-com.proxy.hanze.nl/article/10.1007/s10567-010-0081-0>
- Dekinderombudsman. (2016). *Wachten op je toekomst*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <http://www.dekinderombudsman.nl/>
- Ederveen, S., Dekker, P., Van der Horst, A., Joosten, W., Van der Meer, T., Tang, P., Coenders, M., Lubbers, M., & Van der Valk, J. (2005). *Bestemming Europa: Immigratie en Integratie in de Europese Unie Europese Verkenning 2 Bijlage bij de Staat van de Europese Unie 2005*. Geraadpleegd op 4 mei 2018, van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/europeseverkenningnl.pdf>
- Fazel, M., Reed, R.V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). *Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: risk and protective factors*. Geraadpleegd op 13 maart 2018, van <https://www-sciencedirect-com.proxy.hanze.nl/science/article/pii/S0140673611600512>
- Gezondheidsraad. (2016). *Briefadvies Geestelijke gezondheid van vluchtelingen*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van https://www.gezondheidsraad.nl/sites/default/files/201601briefadvies_geestelijke_gezondheid_van_vluchtelingen.pdf
- Hofstede, G., Hofstede, G.J., & Minkov, M. (2016). *Allemaal andersdenkenden; omgaan met cultuurverschillen*. Amsterdam: Atlas Contact.
- IND. (2018). *Verlengde asielpprocedure*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <https://ind.nl/Paginas/Verlengde-asielpprocedure.aspx>
- Integratie- en naturalisatiedienst. (2018). *Verlengde-asielpprocedure*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <https://ind.nl/Paginas/Verlengde-asielpprocedure.aspx>
- Kinderrechten. (2013). *Kinderrechtenverdrag*. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.kinderrechten.nl/general-comment-nr-14-over-het-belang-van-het-kind/>
- Migchelbrink, F. (2016). *Handboek praktijkgericht onderzoek: Zorg, welzijn, wonen en werken*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

- Movisie. (2017). *Wondervraag*. Geraadpleegd op 23 maart 2018, van <https://www.movisie.nl/tools/wondervraag>
- Nidos. (2016). *Nidos jaarverslag 2016*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <https://www.nidos.nl/wp-content/uploads/2017/05/Nidos-jaarverslag-2016.pdf>
- Nidos. (2018a). *Clïëntenparticipatie*. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <https://www.nidos.nl/home/clientenparticipatie/>
- Nidos. (2018b). *Je asielprocedure*. Geraadpleegd op 25 januari 2018, van <https://www.nidos.nl/voor-jongeren/je-asielprocedure/>
- Nidos. (2018c). *Organisatie*. Geraadpleegd op 25 januari 2018, van <https://www.nidos.nl/home/organisatie-en-medewerkers/>
- Nidos. (2018d). *Waar Nidos voor staat*. Geraadpleegd op 25 januari 2018, van <https://www.nidos.nl/home/missie-en-visie-van-nidos/>
- Oppedal, B., & Idsoe, T. (2012). *Conduct Problems and Depression among Unaccompanied Refugees: The Association with Pre-Migration Trauma and Acculturation*. Geraadpleegd op 13 maart 2018, van <http://revistas.um.es/analesps/article/view/analesps.28.3.155981/137961>
- Oppedal, B., & Idsoe, T. (2015). *The role of social support in the acculturation and mental health of unaccompanied minor asylum seekers*. Geraadpleegd op 12 maart 2018, van <http://onlinelibrary.wiley.com.proxy.hanze.nl/doi/10.1111/sjop.12194/full>
- Pharos. (2018). *Asielzoekers- en vluchtelingenjeugd*. Geraadpleegd op 12 maart 2018, van <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/gezond-opgroeien/asielzoekers-en-vluchtelingenjeugd>
- Rigter. (2010). *Het palet van de psychologie: stromingen en hun toepassingen in de hulpverlening en opvoeding*. Bussum: Coutinho.
- Schippers, M. (2017). *Kinderen, gevlucht en alleen: Een interculturele visie op de begeleiding van alleenstaande gevluchte kinderen*. Eindhoven: Nidos.
- Spinder, S., & Van Hout, A. (2008). *Jong en Onderweg: Nidosmethodiek voor de begeleiding van ama's*. Utrecht: Nidos.
- Struik, A. (2010). *Slapende honden? Wakker maken! Een stabilisatiemethode voor chronisch getraumatiseerde kinderen*. Amsterdam: Pearson Benelux Medical.

- Van Schie, R.M. (2017). *Psychische problematiek bij vluchtelingkinderen en -jongeren*. Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/gezond-opgroeien/asielzoekers-en-vluchtelingenjeugd/publicaties-en-rapporten>
- Van Willigen, L. H. M. (2009). *Zorg voor gevluchte kinderen*. Geraadpleegd op 12 maart 2018, van <https://link-springer-com.proxy.hanze.nl/article/10.1007/BF03087641>
- Vluchtelingenwerk. (2013). *Welk land is verantwoordelijk voor uw asielaanvraag?* Geraadpleegd op 3 maart 2018, van <https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/public/u640/Brochure%20Dublin%20-%20Nederlands%20-%20VluchtNet%20-%20okt2013.pdf>
- VluchtelingenWerk Nederland. (2018). *Bescherming in Nederland*. Geraadpleegd op 26 januari 2018, van <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/cijfers/bescherming-nederland>

Bijlagen

Bijlage A Verdere informatie Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen

Achtergrond alleenstaande minderjarige vreemdelingen

Jongeren die zonder ouders vluchten

De afgelopen jaren zijn grote aantallen vluchtelingen in overvolle boten, te voet of verstopt in vrachtwagens richting Europa gevlucht. Volgens Schippers (2017) bevindt zich onder de vluchtelingen een kwetsbare groep van alleenstaande kinderen en jongeren. Deze jongeren zijn gevlucht zonder hun ouders. Het komt voor dat jongeren toevertrouwd worden aan een bekende of een familielid gedurende de vlucht. Daarnaast zijn er jongeren die hier onvrijwillig zijn en slachtoffer zijn geworden van mensenhandel. In dat geval kan het zijn dat de jongeren hebben gereisd met een zogenaamde reisagent die tegen forse betaling de reis organiseert. De vlucht betekent meestal het illegaal oversteken van grenzen om door te reizen naar andere landen. Het kan zijn dat de jongeren hun ouders of familieleden onderweg zijn kwijtgeraakt.

Het kan gebeuren dat de beslissing om jongeren zonder ouders te laten vertrekken wordt genomen door de familie. De familie maakt een inschatting wie mentaal en fysiek sterk genoeg is om de reis te maken, dit is vaak de oudste zoon. Het voorbereiden op de vlucht kan veel tijd in beslag nemen. Er moet geld worden ingezameld en een reisagent of reisgezelschap gezocht worden (Oppedal & Idsoe, 2015). Deze hoge bedragen dienen soms na de reis nog betaald te worden door de jongere of de familie (Van Willigen, 2009). Ook komt het voor dat jongeren plotseling moeten vluchten. De familie kan het dan niet eens zijn met de vlucht. AMV'ers vertrekken alleen, omdat er soms geen geld is om de hele familie of meer familieleden tegelijk te sturen. Daarnaast wordt door het sturen van een minderjarige naar Europa de kans op gezinshereniging vergroot, omdat een minderjarige een grotere kans heeft om op een verblijfsvergunning en hierdoor gezinshereniging kan aanvragen (Oppedal & Idsoe, 2015). Het hebben van contact met het thuisfront kan moeilijk zijn voor de jongere. De hoge verwachtingen en de druk die de jongeren ervaren in het contact met familie kan als een last ervaren worden (Bronstein & Montgomery, 2011). De familie van de jongere heeft offers moeten brengen om de vlucht te bekostigen, waardoor het bestaan van de familie er vaak niet beter op is geworden (Schippers, 2017). Er wordt van de jongeren verwacht dat zij op korte termijn welvarend zijn en gezinshereniging kunnen realiseren (Bronstein & Montgomery, 2011).

Redenen van de vlucht

In hoofdstuk 1 is beschreven waarom jongeren vluchten en op zoek zijn naar bescherming. In Nederland zijn gedurende 2014-2017 1.181 asielaanvragen ingediend door AMV'ers (zie figuur 1). De meeste asielaanvragen kwamen uit Eritrea, Syrië en Afghanistan (Pharos, 2018).

Eritrea

AMV'ers uit Eritrea geven aan dat ze voornamelijk zijn gevlucht wegens de dreiging voor levenslange dienstplicht en de uitzichtloosheid (Schippers, 2017).

Syrië

Syrische ouders van AMV'ers in Nederland geven aan dat ze hun kinderen hebben laten vluchten uit angst voor, ontvoering, verkrachting, of ronseling door de ISIS (Islamitische Staat in Irak en Syrië). Ook vluchten er jongeren om vervolging te voorkomen wegens het behoren tot een minderheidsgroepering (Schipper, 2017).

Afghanistan

Afghaanse families sturen meestal hun oudste zonen naar Europa, wegens oorlog, lage menselijke ontwikkelingsindicatoren en algemene onveiligheid. AMV'ers hebben aangegeven dat hun vlucht een reactie is op ronsel activiteiten vanuit de Taliban (Schippers, 2017).

Wat AMV'ers meemaken tijdens de vlucht

De ervaringen die de jongeren tijdens hun reis hebben opgedaan, zijn van grote invloed op de jongeren en zijn onderdeel geworden van hun identiteit (Schippers, 2017). De meeste AMV'ers maken een reis mee die heel lang duurt en die bestaat uit meerdere etappes; waarvoor apart betaald moet worden. De betaling gebeurt tevens in verschillende vormen: door middel van prostitutie, dwangarbeid of door het geven van extra geld die de familie onder druk moet betalen. De jongeren hebben tijdens de reis veelal te maken gehad met dorst, honger, verwondingen, lichamelijke ongemakken, extreme geweldservaringen en kou. Ze ontwikkelen 'overlevingsgedrag', waarin ze leren om te stelen, te liegen, niemand te vertrouwen, te vechten, gunsten te verkrijgen, te vluchten, om solidair te zijn en om veiligheid te zoeken bij elkaar (Schippers, 2017).

AMV'ers uit Eritrea moeten illegaal het land verlaten. Er is bij de grens sprake van een 'shoot to kill'; dit betekent dat de jongeren mogen worden doodgeschoten indien zij illegaal het land proberen te verlaten. Vanuit Libië maken vele AMV'ers een gevaarlijke oversteek per boot, waarin jongeren bijna zelf zijn verdronken of anderen hebben zien verdrinken. Soms reizen jongeren naar Italië of ze gaan eerst naar Turkije om van daaruit per boot naar Griekenland te varen. Jongeren uit Afghanistan en Syrië reizen over het algemeen via Turkije. Gedurende deze reis is de kans om dood te gaan altijd aanwezig, ondanks dit besef nemen de jongeren toch dit risico. Eenmaal in Europa aangekomen zijn er plaatsen waar de vlucht stilstaat; grenzen worden afgesloten met grensbewaking en hekken, maar jongeren blijven zoeken naar nieuwe openingen (Schippers, 2017). Het meemaken van geweld, oorlog en marteling heeft een grote invloed op de psychische en fysieke gezondheid van de jongeren. Deze gezondheidsproblemen kunnen van invloed zijn op het functioneren van de jongeren en het vermogen om Nederlands te leren en mogelijk te integreren (Pharos, 2018).

Bijlage B Fasen in het begeleidingsproces

In deze bijlage wordt een schema weergegeven met een overzicht van de fasen in het begeleidingsproces van de AMV'er door de jeugdbeschermer en wordt aanvullende informatie gegeven omtrent de methodiek.

Jong en Onderweg

In 'Jong en Onderweg' wordt het volgende weergegeven omtrent het begeleiden van AMV'ers gedurende de VA. In het volgende citaat wordt de jeugdbeschermer aangeduid als 'voogd': "De voogd is niet bij machte de asielprocedure te bekorten. In dit spanningsveld moet de voogd opereren. Voogden zullen er in voorkomende gevallen alles aan doen om zo goed mogelijke juridische ondersteuning te mobiliseren en de noodzakelijke andere vormen van steun en hulpverlening in te schakelen" (Spinder & Van Hout, 2008, p. 28).

Volgens Spinder & Van Hout (2008) dient de jeugdbeschermer in deze situatie van onzekerheid het hier en nu te benadrukken. Indien een jongere in de VA terecht komt, bespreekt de jeugdbeschermer met de jongere de vragen: "Wat kun je, zolang je hier bent, bereiken voor jezelf of voor je familie? 'Wat zou je willen leren? 'Waar zou je iets aan hebben, ook in het geval je teruggaat?" (Spinder & Van Hout, 2008, p. 57). De jeugdbeschermer dient zich te richten op kleine stappen, omdat de onzekerheid die het leven in de VA met zich meebrengt het moeilijk maakt om vooruit te kijken en toekomstplannen te maken. Bij het vaststellen van het plan van aanpak en de ontwikkelingsuitkomsten die hierin vermeld staan, speelt een onduidelijk toekomstperspectief een belangrijke rol. De jeugdbeschermer heeft bij het formuleren van het plan van aanpak te maken met de behoeften van de jongeren en tegelijkertijd wordt er van de jeugdbeschermer verwacht dat hij in de begeleiding van de AMV'er focust op het integreren in de Nederlandse samenleving en voldoet aan de verwachtingen en verplichtingen (het naar school gaan en het leren van de Nederlandse taal). Het is aan de jeugdbeschermer om hier een balans in te vinden.

Fasen in het begeleidingsproces

<i>Fase</i>	Begeleidingsproces	(Praktijk)theorie/ methodiek/algemeen werkzame factor(en)	Acties/
<i>Startfase</i>	Contact leggen	Dialoggericht werken en sturing geven Aansluiten bij motivatie, vragen en wensen van de jeugdige (awf)*	Duidelijkheid over rol en functie scheppen Tonen van empathie; jeugdige aanmoedigen wensen en vragen te uiten
	Engageren positioneren	Deltamethode gezinsvoogdij	(Uitgebreider) duidelijkheid scheppen over Nidos en over rollen verantwoordelijkheid van de voogd Duidelijke informatie geven over het Nederlandse vreemdelingenbeleid in het bijzonder m.b.t. ama's Betrokkenheid tonen
	Steun bij het opbouwen van vertrouwen in volwassenen, als eerste in de voogd en de dagelijkse opvoeder	Dialoggericht werken Aansluiten bij motivatie, vragen en wensen van de jeugdige (awf)	Een plan van aanpak opstellen
<i>Begeleidingstraject</i>	Steun bij het opbouwen van een gestructureerde dagelijkse leefsituatie met zinvolle bezigheden	Empowerment Werken met plan op tafel Gestructureerd werken t.a.v. doelen (awf) Competentievergericht werken aan de hand van ontwikkelingstaken	Concrete werkdoelen formuleren samen met de jeugdige. Afspraken maken en vastleggen Begin maken met levensboek/portfolio
	Steun bij activiteiten die voortvloeien uit werken aan de gestelde doelen	'Strenghts-based ' casemanagement	Coördinatie en afstemming van begeleidingsactiviteiten, van de uitvoering van het actieprogramma, van het overleg met alle betrokkenen rondom het verblijf van de jeugdige
	Monitoren (geestelijke) gezondheid jeugdige met oog voor stress ten gevolge van traumatische ervaringen	Oplossingsgerichte gespreksvoering (csw)*	Navraag doen bij jeugdige en begeleiders naar signalen van lichamelijke en psychische klachten Een plaats geven aan rouw en verlies
	Bevorderen en monitoren van de persoonlijke ontwikkeling van de jeugdige	Competentievergericht werken aan de hand van ontwikkelingstaken Belangenbehartigend gericht op duidelijkheid t.a.v. de juridische verblijfssituatie	Sociale context herstellen Zorg dragen voor onderwijs, opleiding dagbesteding op maat van de jeugdige. Steunbieden bij juridische, verblijfsrechtelijke procedures Vervolg geven aan levensboek/portfolio Ingrijpen bij bedreigingen t.a.v. de ontwikkeling van de jongere
	Monitoren van de omgevingscondities (ontwikkelingsvoorwaarden)	Oplossingsgerichte gespreksvoering (csw) Sociaal- ecologische benadering	Toezen op het functioneren van personen, instellingen en organisaties die een rol spelen in het leven van de jeugdige en daar zo nodig acties aan verbinden. Volgen en stimuleren van de ontwikkeling ondersteunende sociale netwerken Zorg dragen voor noodzakelijke materiële omstandigheden. Zorg dragen voor een veilige woonleefsituatie.

		Signaleren en preventief optreden t.a.v. mogelijk misbruik, het risico van verdwijning, het verdwijnen in de illegaliteit Signaleren van tekortkomingen in wet- en regelgeving of in het functioneren van instanties
Monitoren van sociale relaties in de verblijfsituatie (groep, KWE of pleeggezin)	Oplossingsgerichte gespreksvoering (csw)	Signaleren van spanningen. Steun bieden aan mentoren, de pleegouders van de OWG-gezinnen
Steun m.b.t. familie- en andere netwerkrelaties in land van herkomst met oog voor de 'opdracht' die jeugdige heeft meegekregen	Sociaal-ecologische benadering	Met jeugdige een levenslijn, ecogram, genogram maken. Jeugdige activeren tot zoeken naar, en/of onderhouden van contact met familie- en andere netwerkrelaties. Mogelijkheden zoeken voor hereniging met de ouders
Stimuleren tot opbouw van een sociaal netwerk in de huidige leefomgeving.	Sociaal-ecologische benadering	Stimuleren tot deelnemen aan onderwijs, vrije tijdsactiviteiten. Ecogram actualiseren
Begeleiden van de identiteitsontwikkeling	Levensverhaal (csw)	Stimuleren om open te zijn, te praten, te vertellen over hoe het leven 'toen' en 'daar' eruitzag. Uitnodigen tot uiten van wensen (m.b.t. ontwikkeling, leren, sociale contacten)
Steun bij een 'plan voor de toekomst'	Empowerment Competentiegericht werken	Zorg dragen voor goede informatie over terugkeer Contact tot stand brengen tussen relevante ondersteuningsinstanties
Terugkeerbegeleiding	Gestructureerd werken (awf)	Informatiebronnen ontsluiten Activeren jeugdige tot (kleine) stappen op weg naar ... Afspraken evalueren
<i>Afrondingsfase van de voogdij</i> Steun bij het realistisch vooruit blikken op het beëindigen van de voogdij; op een leven als zelfstandige volwassene Steun bij het maken van de overgang naar een nieuwe levensfase; Voorbereiden op afscheid nemen Praktische dienstverlening bij terugkeer	Empowerment Gestructureerd werken (awf)	Evalueren van het eerder gemaakte Toekomstplan Een plan maken voor eindfase (3 à 6 maanden voor einddatum). Het voeren van afscheidsgesprekken. Het uitvoeren van afscheidsrituelen
<i>Beëindigen van de voogdij</i> Steun bij de praktische afsluiting van de voogdijperiode. Steun bij de emotionele reacties op de afsluiting van de voogdijperiode	Gespreksvoering die toegesneden is op de behoeften van de jongere op dat moment in die omstandigheden (awf)	Afscheidsceremonie, afscheidsgesprek van voogd/Nidos uitvoeren. De jongere evalueert de voogdijperiode aan de hand van een standaard-formulier. Procedurele handelingen verrichten die horen bij het afsluiten van het dossier

(Spinder & Van Hout, 2008, p. 38).

* Afkortingen: awf: algemeen werkzamefactor

csw: constructief social work

Bijlage C Fasen verloop asielprocedure

Iedere vreemdeling of AMV'er die een aanvraag tot asiel doet in Nederland heeft recht om de Algemene Asielprocedure (AA) te doorlopen. Nidos (2018b) en Vluchtelingenwerk (2013) beschreven de AA procedure als volgt:

Dag 1: Asielaanvraag met het eerste gehoor: de IND gaat met de vreemdeling in gesprek over de identiteit en nationaliteit.

Dag 2: Voorbereiding op het nader gehoor door een aangewezen advocaat: De advocaat neemt met de vreemdeling door welke vragen hij kan verwachten op het nader gehoor.

Dag 3: Nader gehoor, de IND gaat met de vreemdeling in gesprek over de redenen van de asielaanvraag. Bij de gesprekken is een tolk aanwezig die de taal van de vreemdeling en de Nederlandse taal spreekt.

Dag 4: Nabespreking nader gehoor door advocaat: de advocaat neemt het verslag van het nader gehoor door. Aan de hand van dit gesprek gaat de advocaat aangeven wat anders is dan in het verslag staat en geeft hij aan wat hij nog toegevoegd wil zien.

Dag 5: Drie mogelijkheden:

1. Voornemen positieve beschikking, in dat geval krijgt de vreemdeling een verblijfsvergunning
2. Voornemen tot afwijzing, in dat geval geeft de IND aan dat ze van plan zijn geen verblijfsvergunning uit te reiken.
3. Overgaan tot de verlengde procedure: dit betekent dat de IND meer tijd nodig heeft om het verhaal te onderzoeken en nog geen besluit kan nemen.

Dag 6: Indien voornemen tot afwijzing: zienswijze door advocaat. De advocaat zal samen met de vreemdeling schriftelijk reageren op het voornemen van de IND om de vreemdeling geen verblijfsvergunning te geven.

Dag 7: De IND maakt de beschikking waarin ze aangeven of de vreemdeling wel of geen verblijfsvergunning krijgt.

Dublin-verordening

De landen van de Europese Unie hebben wettelijke afspraken gemaakt over welk land verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielaanvraag (Vluchtelingenwerk, 2013) (IND, 2018). Als de AMV'er in een ander land is geregistreerd, is dit land verantwoordelijk voor het asielverzoek van de jongere; dit heet een Dublin-verordening. De vreemdeling zal dan moeten terugkeren naar dat land om het verzoek daar af te handelen (Schipper, 2017). Het kan zijn dat de IND hierdoor informatie heeft opgevraagd uit een ander EU-land (IND, 2018).

Bijlage D Onderzoeksinstrument (topiclijst)

Respondentengroep: AMV (momenteel in VA)

Voorvragen

- Geslacht
- Leeftijd
- Uit welk land ben je gevlucht?
- Hoelang zit je in de VA?
- Weet je de reden voor de VA?

	Huidig	Behoeften in begeleiding	Vormgeving
Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Kennis			
Begeleiding procedure VA: overleggen, contact JB, contact advocaat, verloop proces, ingrijpen indien nodig			
Doelen PVA			
Gevolgen VA Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Huidige begeleiding			
Behoeften in begeleiding Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Vormgeving Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Dagelijkse leefomgeving			
Eigen cultuur & cultuur omgeving			
Vrijtijdsbesteding			
Participatie			
Ervaring opvang			
Gevolgen VA dagelijkse leefomgeving			
Huidige begeleiding			
Behoeften in begeleiding dagelijkse leefomgeving			
Vormgeving dagelijkse leefomgeving			
Onderwijs			
Taal			
Ervaring			
Capaciteiten & interesses			
Gevolgen VA onderwijs			
Huidige begeleiding			
Behoeften in begeleiding onderwijs			
Vormgeving onderwijs			

	Huidig	Behoeften in begeleiding	Vormgeving
Sociaal netwerk			
Belangrijke personen			
Familie 'hier' & 'daar'			
Landgenoten			
Vrienden			
Banden onderhouden			
Gevolgen VA sociaal netwerk			
Huidige begeleiding			
Behoeften in begeleiding sociaal netwerk			
Vormgeving sociaal netwerk			
Vertrouwensfiguur <i>respect, veiligheid en bescherming</i>			
Jeugdbeschermer			
Opvangouder			
Mentor			
Gevolgen VA vertrouwensfiguur			
Huidige begeleiding vertrouwensfiguur			
Behoeften in begeleiding vertrouwensfiguur			
Vormgeving vertrouwensfiguur			
Ontwikkeling			
Vlucht: voorbereid of plotseling			
Ervaren druk			
Psychische en/of lichamelijke klachten			
Psychische en/of lichamelijke begeleiding			
Identiteit			
Inspraak			
Zelfbewustzijn: vindingrijk, creatief en zelfvertrouwen			
Sociale intelligente en empathie: sociaal vaardig, impuls controle en hanteren eigen emoties			
Geloof, hoop & dromen			
Gevolgen VA ontwikkeling			
Huidige begeleiding			
Behoeften in begeleiding ontwikkeling			
Vormgeven ontwikkeling			
Wondervraag			

Respondentengroep: AMV (in de VA gezeten)

- Geslacht
- Leeftijd
- Uit welk land ben je gevlucht?
- Hoelang heb je in de VA gezeten?
- Weet je wat de reden was voor de VA?

	Toenmalige begeleiding	Behoeften in begeleiding	Vormgeving
Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Kennis			
Begeleiding procedure VA: overleggen, contact JB, contact advocaat, verloop proces, ingrijpen indien nodig			
Doelen PVA			
Gevolgen VA Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Toenmalige begeleiding Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Behoefte in toenmalige begeleiding Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Vormgeving Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Dagelijkse leefomgeving			
Eigen cultuur & cultuur omgeving			
Vrijtijdsbesteding			
Participatie			
Ervaring opvang			
Gevolgen VA dagelijkse leefomgeving			
Toenmalige begeleiding dagelijkse leefomgeving			
Behoefte in toenmalige begeleiding dagelijkse leefomgeving			
Vormgeving dagelijkse leefomgeving			
Onderwijs			
Taal			
Ervaring			
Capaciteiten & interesses			
Gevolgen VA onderwijs			
Toenmalige begeleiding onderwijs			
Behoefte in toenmalige begeleiding onderwijs			
Vormgeving onderwijs			

	Toenmalige begeleiding	Behoeften in begeleiding	Vormgeving
Sociaal netwerk			
Belangrijke personen			
Familie 'hier' & 'daar'			
Landgenoten			
Vrienden			
Banden onderhouden			
Gevolgen VA sociaal netwerk			
Toenmalige begeleiding sociaal netwerk			
Behoefte in toenmalige begeleiding sociaal netwerk			
Vormgeving sociaal netwerk			
Vertrouwensfiguur <i>respect, veiligheid en bescherming</i>			
Jeugdbeschermer			
Opvangouder			
Mentor			
Gevolgen VA vertrouwensfiguur			
Toenmalige begeleiding vertrouwensfiguur			
Behoefte in toenmalige begeleiding vertrouwensfiguur			
Vormgeving vertrouwensfiguur			
Ontwikkeling			
Vlucht: voorbereid of plotseling			
Ervaren druk			
Psychische en/of lichamelijke klachten			
Psychische en/of lichamelijke begeleiding			
Identiteit			
Inspraak			
Zelfbewustzijn: vindingrijk, creatief en zelfvertrouwen			
Sociale intelligente en empathie: sociaal vaardig, impuls controle en hanteren eigen emoties			
Geloof, hoop & dromen			
Gevolgen VA ontwikkeling			
Toenmalige begeleiding			
Behoefte in toenmalige begeleiding ontwikkeling			
Vormgeven ontwikkeling			
Wondervraag			

Respondentengroep: Jeugdbeschermer**Voorvragen:**

- Geslacht
- Leeftijd
- Hoelang bent u werkzaam met deze doelgroep?
- Hoelang bent u werkzaam bij Nidos?
- Vanuit welke visie en waarden gaat u te werk?
- Hoeveel jongeren begeleidt u momenteel in de VA?
- Hoeveel jongeren heeft u begeleid in de VA?
- Heeft u scholing gehad omtrent het bieden van begeleiding aan AMV'ers in de VA?
- Bent u bekend met methodieken gericht op het bieden van begeleiding in de VA?

	Huidig	Visie op begeleiding	Vorming; wat is hiervoor nodig?
Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Kennis			
Begeleiding procedure VA: overleggen, contact JB, contact advocaat, verloop proces, ingrijpen indien nodig			
Doelen PVA			
Gevolgen VA Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Huidige begeleiding Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Visie op begeleiding Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Vormgeving Rechtsbescherming en Juridische-Maatschappelijke Positie			
Dagelijkse leefomgeving			
Eigen cultuur & cultuur omgeving			
Vrijtijdsbesteding			
Participatie			
Ervaring opvang			
Gevolgen VA dagelijkse leefomgeving			
Huidige begeleiding dagelijkse leefomgeving			
Visie op begeleiding dagelijkse leefomgeving			
Vormgeving dagelijkse leefomgeving			

	Huidig	Visie op begeleiding	Vorming; wat is hiervoor nodig?
Onderwijs			
Taal			
Ervaring			
Capaciteiten & interesses			
Gevolgen VA onderwijs			
Huidige begeleiding onderwijs			
Visie op begeleiding onderwijs			
Vormgeving onderwijs			
Sociaal netwerk			
Belangrijke personen			
Familie 'hier' & 'daar'			
Landgenoten			
Vrienden			
Banden onderhouden			
Gevolgen VA sociaal netwerk			
Huidige begeleiding sociaal netwerk			
Visie op begeleiding sociaal netwerk			
Vormgeving sociaal netwerk			
Vertrouwensfiguur <i>respect, veiligheid en bescherming</i>			
Jeugdbeschermer			
Opvangouder			
Mentor			
Gevolgen VA vertrouwensfiguur			
Huidige begeleiding vertrouwensfiguur			
Visie op begeleiding vertrouwensfiguur			
Vormgeving vertrouwensfiguur			
Ontwikkeling			
Vlucht: voorbereid of plotseling			
Ervaren druk			
Psychische en/of lichamelijke klachten			
Psychische en/of lichamelijke begeleiding			
Identiteit			
Inspraak			
Zelfbewustzijn: vindingrijk, creatief en zelfvertrouwen			
Sociale intelligente en empathie: sociaal vaardig, impuls controle en hanteren eigen emoties			
Geloof, hoop & dromen			
Gevolgen VA ontwikkeling			
Huidige begeleiding ontwikkeling			
Visie op begeleiding ontwikkeling			
Vormgeven ontwikkeling			
Wondervraag			

WAT VIND JIJ?

Hallo

Wij zijn Daniela en Sterre en wij studeren Social Work aan de Hanzehogeschool in Groningen. Graag willen wij van jou weten wat je tijdens de verlengde asielprocedure nodig hebt in de begeleiding van je jeugdbeschermer.

Voor ons onderzoek zijn wij op zoek naar jongeren die in de verlengde asielprocedure zitten of hebben gezeten. Zit jij in de verlengde asielprocedure of heb je hiermee te maken gehad? Dan kan jij ons helpen! Wij zouden je graag een paar vragen willen stellen door middel van een kort interview. Zo kan je ons helpen met ons onderzoek.

Lijkt je dit leuk? Geef het door aan je jeugdbeschermer.
En misschien zien we je snel!

Vriendelijke groeten. Daniela en Sterre

Bijlage F Uitnodiging jeugdbeschermers

Uitnodiging Interview

Beste Jeugdbeschermers,

Wij zijn Daniela Lopez Murillo en Sterre van Til en wij zitten in het laatste jaar van de opleiding Social Work op de Hanzehogeschool te Groningen. Wij doen ons afstudeeronderzoek bij Nidos Groningen.

In ons onderzoek willen we aan de hand van literatuur en een praktijkonderzoek inzicht krijgen in de behoeften in de begeleiding van AMV'ers in de verlengde asielprocedure. Hierbij willen wij ons niet alleen focussen op de AMV, maar ook op de visie in het geven van deze begeleiding vanuit de jeugdbeschermers.

Daarom zijn wij op zoek naar jeugdbeschermers die AMV'er(s) in de verlengde asielprocedure begeleiden of hebben begeleid. Daarnaast willen wij ook graag AMV'ers interviewen. Heeft u te maken of heeft u te maken gehad met AMV'ers in de verlengde asielprocedure? Dan kunt u ons helpen! Graag zouden wij een kort interview met u willen afnemen. De AMV'ers willen wij graag bereiken door middel van de flyer. Zou u deze flyer aan de jongere willen geven en hen te enthousiasmeren om mee te doen?

Alvast bedankt!

Vriendelijke groet, Daniela en Sterre

Tijdsduur interview: maximaal 30 minuten.

Datum en tijd interview graag doorsturen naar: s.van.til@pl.hanze.nl

Beschikbare data:

Maandag 26 maart	0900 – 1700 uur
Dinsdag 27 maart	1000 – 1700 uur
Woensdag 28 maart	0900 – 1100 uur & 1400 – 1700 uur
Donderdag 29 maart	1400 – 1700 uur
Dinsdag 3 april	0900 – 1700 uur
Donderdag 5 april	1400 – 1700 uur
Vrijdag 6 april	0900 – 1700 uur

De interviews met jeugdbeschermers en AMV'ers worden apart afgenomen.